

Azərbaycan dili 2

dövlət dili DƏRS LİK

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ DÖVLƏT HİMNİ

Musiqisi *Üzeyir Hacıbəylinin*,
sözləri *Əhməd Cavadındır*.

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadırız!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hərbə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

LAYİHƏ

HEYDƏR ƏLİYEV

AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ

LAYIHƏ

LAYIHƏ

Rafiq İsmayılov
Ülkər Nurullayeva
Aynur Rüstəmovə

Azərbaycan dili 2

dövlət dili

Ümumtəhsil məktəblərinin
2-ci sinfi üçün
DƏRSLİK

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi
artitrm2017@gmail.com və derslik@edu.gov.az
elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur.
Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

LAYIHƏ

1-ci hissə. Əlifba təlimi

1

Ailə və məktəb

1	Bizim ev	A, N hərfləri	8-11
2	Məktəb bazarlığı	Ə, L hərfləri	12-13
3	İki alma	M, I, İ hərfləri	14-15
4	Ərköyün siçan balası	T, B hərfləri	16-19
5	Ümumiləşdirici dərs		20-21

2

Ana vətən

1	Vətən nədir	R, D hərfləri	22-27
2	Novruz bayramı	S, Ş, K hərfləri	28-29
3	Meymun balası	Y, O, Ö hərfləri	30-31
4	Ümumiləşdirici dərs		32-33

3

Heyvanlar və quşlar

1	Heyvanlar necə qorunurlar?	P, U, Ü hərfləri	34-37
2	Arıların qəzəbi	V, E hərfləri	38-39
3	Ördək balası və cücə	G, Ğ, Z hərfləri	40-41
4	Ümumiləşdirici dərs		42-43

4

Nağıllar aləmində

1	Çil toyuq və siçan balaları	Ç, C, Q hərfləri	44-47
2	Tülkü və leylək	H, X hərfləri	48-49
3	İtlə insan necə dost oldu	F, J hərfləri	50-51
4	Ümumiləşdirici dərs		52-53

2-ci hissə. Oxu və yazı

5

Yaxşı nədir, pis nədir

1	V.Mayakovski. Yaxşı nədir, pis nədir	54-55
2	Əqrəb və qurbağa	56-57
3	Yaxşılıq	58-59
4	Hamıdan qəşəng	60-62
5	Ümumiləşdirici dərs	63

6

Şeirlər

1	Bənd, misra, qafiyə	64-65
2	Hikmət Ziya. Əvəz istəmərə	66-67
3	Hesab	68-69
4	Yaşar sənət seçir	70-72
5	Ümumiləşdirici dərs	73

7

Təbiətin sirləri

1	Heyvanlar haqqında tapmacalar	74-75
2	İlin fəsilləri	76-77
3	Göbələk	78-79
4	Göydən qoz yağır	80-82
5	Ümumiləşdirici dərs	83

8

Sağlam həyat

1	Sağlam həyatın şərtləri	84-85
2	Gün rejimi	86-87
3	Məstan və diş pərisi	88-90
4	Mauqli	92-94
5	Ümumiləşdirici dərs	95

LAYIHƏ

BİRİNCİ YARIMİL

Söz mücrüsü

“Söz mücrüsü” sizi bu dərstdə rast gəlinən yeni sözlərlə tanış edir.

Nə anladın?

Bu hissədə dinlədiyiniz mətnlə bağlı suallar verilir.

Düşün və cavab ver.

Buradakı suallara cavab verməklə siz mətndəki obrazlara və hadisələrə münasibətinizi bildirirsiniz.

4-cü bölmə. Nəqlər əsərində

Dinləmə və danışma

Tülkü və Leylak

Söz mücrüsü

dolça - dindələmək
söhbət etmək - söhbət
nuş olsun - dayarlı - hin

Günların bir günü Leylakla Tülkü dost olurlar. Tülkü Leylayı evinə qonaq çağırır.

- Ye, nuş olsun. Sən mənim ən dayarlı dostusən.

Nə anladın?

1. Tülkünün səhvi nədə idi?
2. Leylak ona necə cavab verdi?

Düşün və cavab ver.

3. Sənca, Leylak haqlı idi mi? Nə üçün?
4. Sən Leylayın yerində olsaydın, nə edərdin?

- Belə də dostluq olar?! Bundan sonra səninlə dostluq etməyəcəyəm.

Oxumağı öyrənək

Yeni hərflərlə tanış olur, həmin hərflərin iştirakı ilə yaranan söz və cümlələr oxuyursunuz.

Oxumağı öyrənək

A N Ə L M İ T B R D S Ş K Y O Ö P U Ü V E G Ğ Z C Ç Q H X

həkim heyva xiyar xurma

1. Sözləri oxuyun. “h” və “x” səsliharinin tələffüzündəki fərqi diqqət yetirin.

himn, bahar, xain, həyat, xələ, həsir, xəmir, şaxta, həmin, xəstə, həsar, həmi

2. Mətni oxuyun.

Tülkü vahşi heyvandır. Gecə ova çıxır. Hindan toyuq-cücə aparır. Məşədə dovşan ovlayır. Ovunu yuvasına gətirir. Tülkü hiyləgər heyvandır. Onun hiyləgərliyi haqqında çoxlu nağıllar var.

Yazmağı öyrənək

Hh himn söhbət Həsən Həlisa
Xx xeyir şaxta xələ Xəlil

İKİNCİ YARIMİL

Dərsə hazırlıq

Mətnlə tanışlıqdan əvvəl mövzu üzrə bildikləriniz haqda danışsınız.

3-cü bölmə. Yaxşı nadir, pis nadir

ƏQRAB VƏ QURBAĞA

Dərsə hazırlıq

1. Həyatınızda hansı yaxşı hərəkətlərlə rastlaşmışsınız?
2. Sizə yaxşılıq edən insanlara necə təşəkkür etmişsiniz?

Əqrab çayı keçmək istəyirdi.
Amma üzə bilmirdi.
O, Qurbağaya yaxınlaşdı:
- Qurbağa qardaş, kömək elə, çayı keçim.
Qurbağa Əqraba çayı keçməyə kömək etdi.

Söz mənbəsi
qurbağa = əqrab
çay = sancmaq = adət

Çayın ortasına çatanda Əqrab dedi:
- Qurbağa qardaş, gərək mən sani sancım.
- Ay Əqrab, axı mən sənə kömək edirəm. Məgər yaxşılığın avazını belə çıxarlar?!
Əqrab:
- Bağışla, Qurbağa qardaş. Mən əqrabam, sancmaq mənim adətimdir.

Qurbağa təəssüflə cavab verdi:
- Düzdür, sən əqrabsən! Ancaq bil ki, mən də qurbağayam. Hərdən suyun altı ilə üzürəm.
Bunu deyib Qurbağa suyun altına girdi.

56

Düzgün danışmaq və yazmaq

Bu dərsdə cümlələri düzgün qurmaq üçün nümunə və tapşırıqlar verilir.

Yadda saxla

Verilmiş cümlə nümunələrinin quruluşunu yadda saxlayıb nitqinizdə istifadə edəcəksiniz.

Nə anladın?

3. Mətn və şəkillər əsasında suallara cavab verin.

1. Əqrab Qurbağadan nə xahiş etdi?
2. Qurbağa Əqraba necə kömək etdi?
3. Əqrab nə üçün Qurbağanı sancmaq istəyirdi?
4. Qurbağa Əqrabın hərəkətinə necə münasibət göstərdi?

Düşün və cavab ver

4. Sizcə, Qurbağa Əqraba başqa nə deyə bilərdi ki, Əqrab onu sancmasın?

Düzgün danışmaq və yazmaq

5. Mətnə əsasən cümlələri tamamlayıb oxuyun.

- Düzdür, sən əqrab...! Ancaq bil ki, mən də qurbağa...

Yadda saxla

1. Mən şagirdəm.
2. Sən şagirdsən.
3. O, şagirddir.
4. Biz şagirdik.
5. Siz şagirdsiniz.
6. Onlar şagirdlərdir.

6. Cümlələri tamamlayıb köçürün.

1. Mən cəsur oğlan...
2. Sən çalışqan şagird...
3. Bu gün hava isti...
4. Biz ayrılmaz dostlar...
5. Siz qoçaq oğlanlar...
6. Onlar çox mehriban uşaqlar...

57

1

Ailə və məktəb

Ata pilotdur.

Ana pianoçudur.

Baba həkimdir.

Aydan bağçaya gedir.

UŞAQ BAĞÇASI

Nənə müəllimdir.

Ayxan şagirdidir.

MƏKTƏB

Nə anladın?

1. Ayxangil hansı şəhərdə yaşayırlar?
2. Ayxanın valideynləri harada işləyirlər?

Düşün və cavab ver.

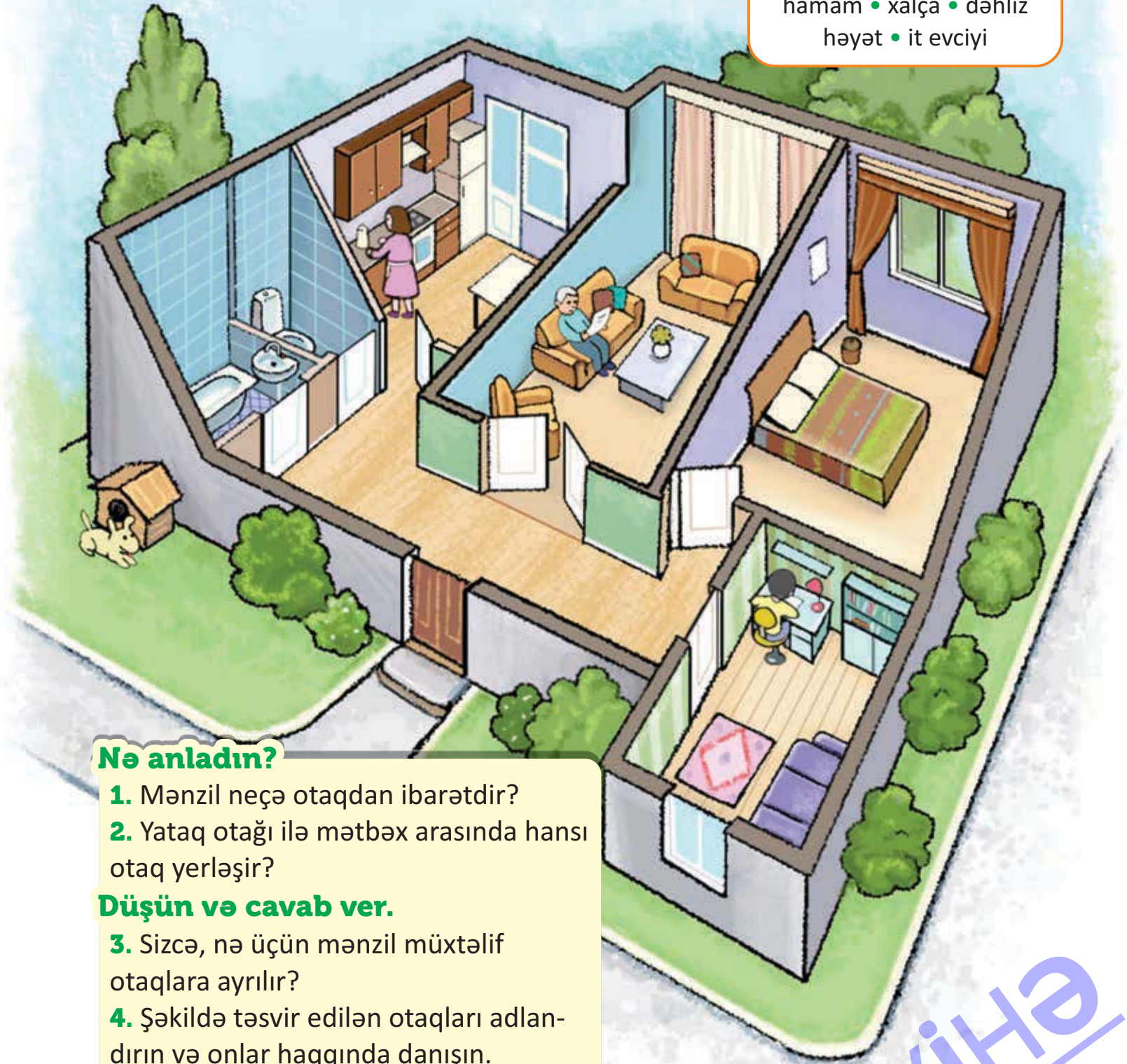
3. Öz ailə üzvləriniz haqqında danışın.

Bizim ev

Söz mücrüsü

qonaq otağı • yataq otağı
uşaq otağı • yazı masası
hamam • xalça • dəhliz
həyət • it evciyi

Nə anladın?

1. Mənzil neçə otaqdan ibarətdir?
2. Yataq otağı ilə mətbəx arasında hansı otaq yerləşir?

Düşün və cavab ver.

3. Sizcə, nə üçün mənzil müxtəlif otaqlara ayrılır?
4. Şəkildə təsvir edilən otaqları adlandırın və onlar haqqında danışın.
5. Öz otağınızı təsvir edin.

LAYIHƏ

Oxumağı öyrənək

ata

ana

baba

nənə

Aa

Nn

A
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

1 Şəkillərin adlarını deyın. Adlardakı birinci hərfləri səsləndirın və göstərin.

Aa Nn

2 Hansı musiqi alətinin adı “n” səsi ilə bitir.

Yazmağı öyrənək

Aa o l A aa Aa
Nn na an ana Ana

LAYIHƏ

MƏKTƏB BAZARLIĞI

Söz mücrüsü

satıcı • rəf • piştaxta

Nə anladın?

1. Ayxan məktəb bazarlığına kimlə gedib?
2. O, mağazadan nə alıb?

Düşün və cavab ver.

3. Hansı məktəb əşyaları ilə işləməyi xoşlayırsınız?
4. Bu məktəb əşyalarını hansı məqsədlə işlədirsiniz?

Oxumağı öyrənək

əl

dəftər

lalə

qələm

ə ə
l l

A
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

1 Şəkillərin adlarını deyın. Adlardakı birinci hərfləri səsləndirın və göstərin.

ə ə l l

2 Sözləri hecalarla oxuyun.

əl ən nal ələ nənə nanə lalə Lalə

Yazmağı öyrənək

ə ə n nə nənə nanə n nənə
l l lalə al əl əla Lalə

İki alma

Tofiq:

- Ana, məsələni düz həll etmişəm?

Ana:

- Yox, Tofiq, bir alma çatmır.

Tofiq:

- Bəs bu alma haradan çıxdı?

Ləman:

- Onu mən çantaya qoydum. Axı deyirdiniz, bir alma çatmır.

Ana:

- Ay mənim mehriban, qayğıkeş qızım.

Nə anladın?

1. Tofiqin ev tapşırığı hansı fənnə aid idi?

2. Anası Sevdanı nə üçün mehriban, qayğıkeş adlandırdı?

Söz mücrüsü

səhv • fikirləşmək
yola salmaq • mehriban
qayğıkeş • təəccüblə

Oxumağı öyrənək

maşın

ayı

iki

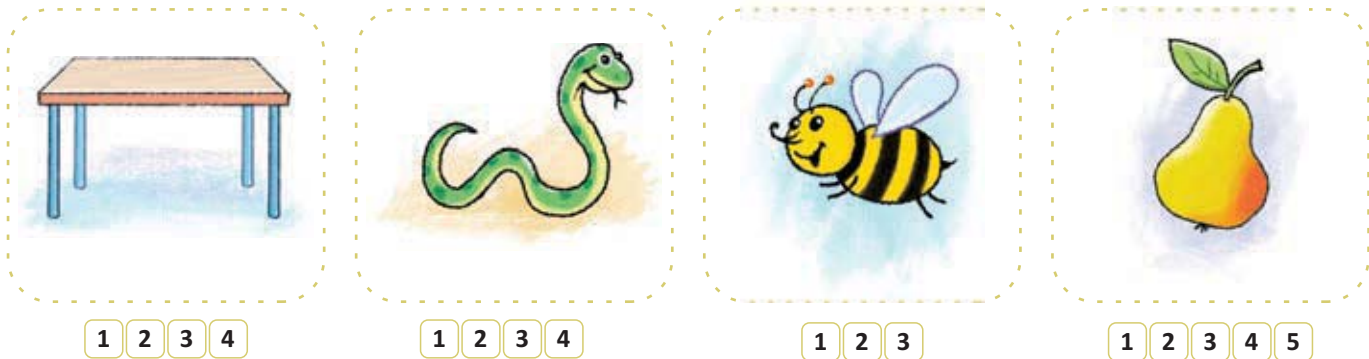
Mm

ı

i

A
N
Ə
L
M
I
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

1 Şəkil adlarında “m”, “ı” və “i” hərflərinin yerini müəyyən edin.

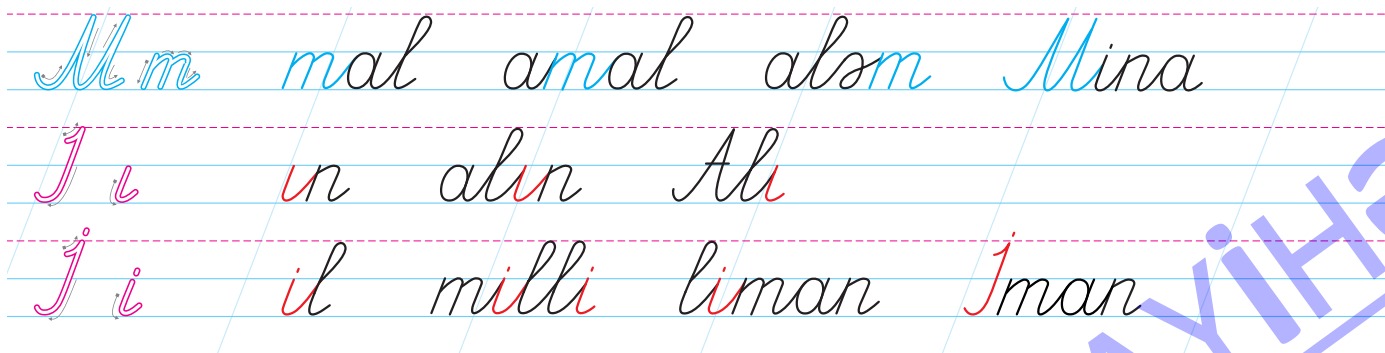

2 Sözləri hecalarla oxuyun.

mala alma amma alın ilə mən mənə nal amal

Mina Nailə İman Ləman Alı

Yazmağı öyrənək

Ərköyün siçan balası

Qa-qa deyim, yatsın qoçaq,
Şirin yuxu tapsın qoçaq.
Qa-qa, yatsa gözəl balam,
Tırtıl verərəm bir qucaq.
Qa-qa, qa-qa, qa-qa...

Söz mücrüsü **A B C**

keşiyində dayanmaq
naz eləmək • ağcaqanad
tırtıl • buğda • arpa

Qurr-qurr oxuyum, sən yat,
Tutum sənə ağcaqanad.
Qurr, körpə siçanım, qurr-qurr,
Keşiyində dayanım, qurr.
Qurr-qurr, qurr-qurr, qurr-qurr...

Məə, bala siçanım, məə,
Yat artıq, naz eləmə.
Laylay deyərəm, məə-məə,
Süd də verərəm, məə-məə.
Məə-məə, məə-məə, məə...

LAYIHƏ

- Bəlkə, Məstanı çağıraq.
- Yox, balam artıq yatır.

Samuel Marşak

Nə anladın?

1. Balaca siçana kimlər layla oxudu?
2. Hər bir laylada hansı sözlər təkrar olunur?

Düşün və cavab ver.

3. Səncə, bala siçan Məstanın adını eşidən kimi niyə yatdı?
4. Məstan layla oxusaydı, hansı sözləri təkrar edərdi?

Oxumağı öyrənək

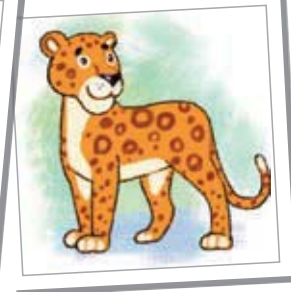
təyyarə

at

buzov

bəbir

Tt
Bb

A
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

1 Şəkil adlarında “t” və “b” hərflərinin yerini müəyyən edin.

1 2 3 4 5 6 7

1 2 3 4

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

2 Sözləri hecalarla oxuyun.

ata tala tələ tətəl manat baba bala bant bibi

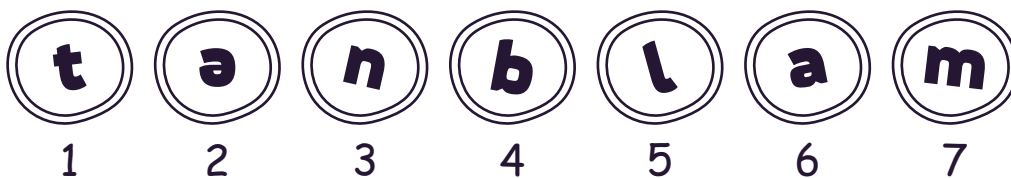
bina Bilal Nəbi Tələt Mətin

Yazmağı öyrənək

Tt at ata tar Tələt Tamam
Bb baba bal bala bant Bilal

Ümumiləşdirici təkrar

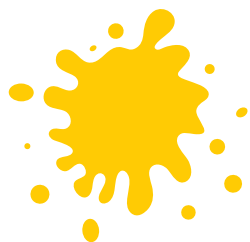
1 Eyni səsi ifadə edən böyük və kiçik hərfləri uyğunlaşdırın.

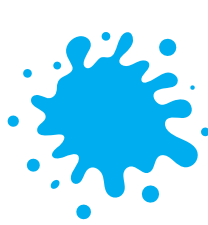
2 Şəkildəki varlıqların adlarını deyin.
Tərkibində “ə” səsi daha çox olan sözü göstərin.

3 Hansı rənglərin adında “ı” hərfi var?
Həmin sözlərdə “ı” hərfinin yerini müəyyən edin.

1 2 3 4

1 2 3 4

1 2 3 4 5

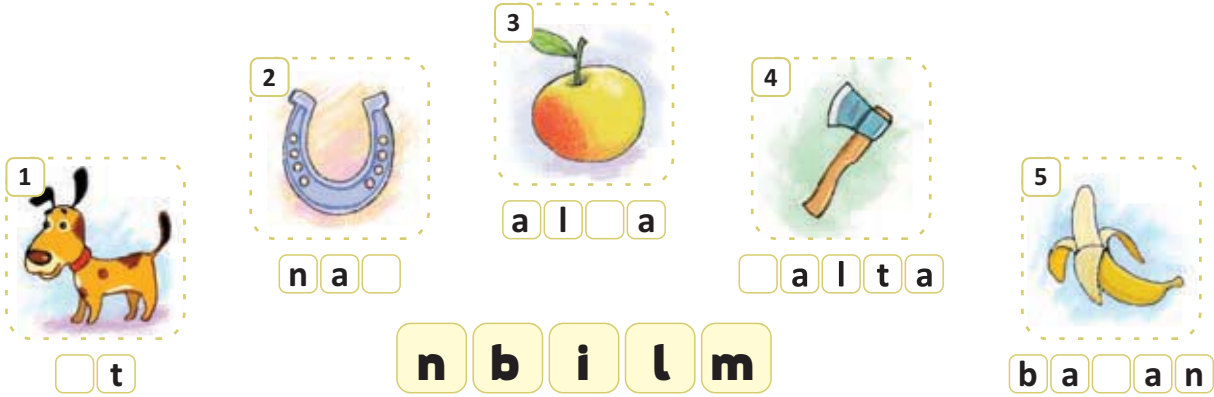
1 2 3 4

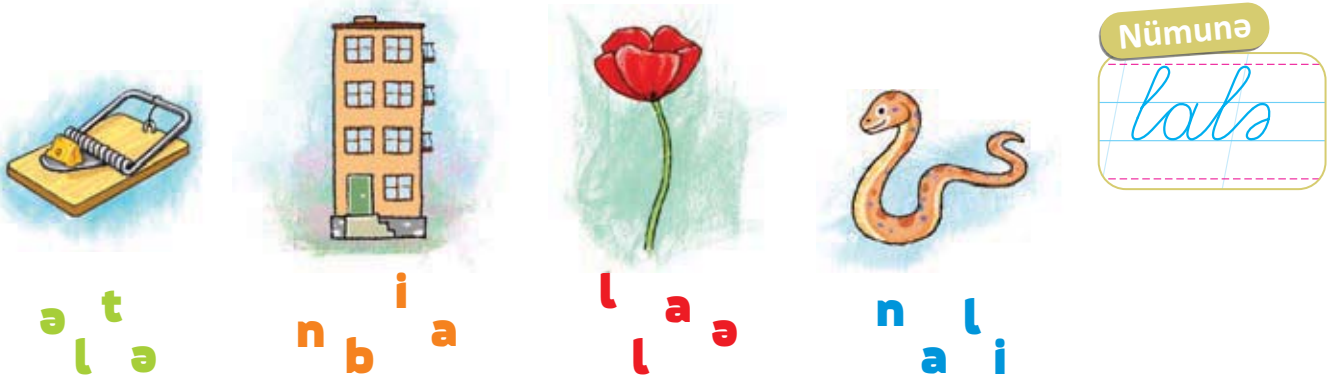
1 2 3 4 5 6 7

LAYIHƏ

4 Boş xanalara uyğun gələn hərfləri seçin və sözləri oxuyun.

5 Şəkillərə baxın. Hərflərdən sözlər düzəldin. Həmin sözləri yazın.

6 Qırmızı rəngli fiqurlar şəkil adlarının baş hərflərini göstərir. Onlardan istifadə etməklə oğlanla qızın adlarını tapın.

LAYİHƏ

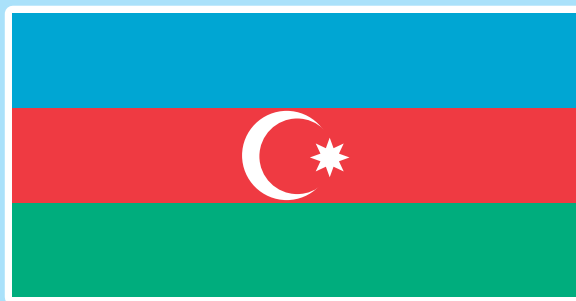

Ana vətən

Söz mücrüsü **AB**

saz • ipək • bülbul • körpü
pambıq • buruq • fındıq
qoz • rəsədxana • türbə

Nə anladın?

1. Azərbaycanın paytaxtı hansı şəhərdir?
2. Azərbaycanda hansı meyvə-tərəvəz yetişir?
3. Azərbaycan ərazisindən hansı çaylar keçir?

Düşün və cavab ver.

4. Azərbaycanın hansı bölgələrində olmusunuz?
5. Başqa hansı bölgələrdə olmaq istəyerdiniz?

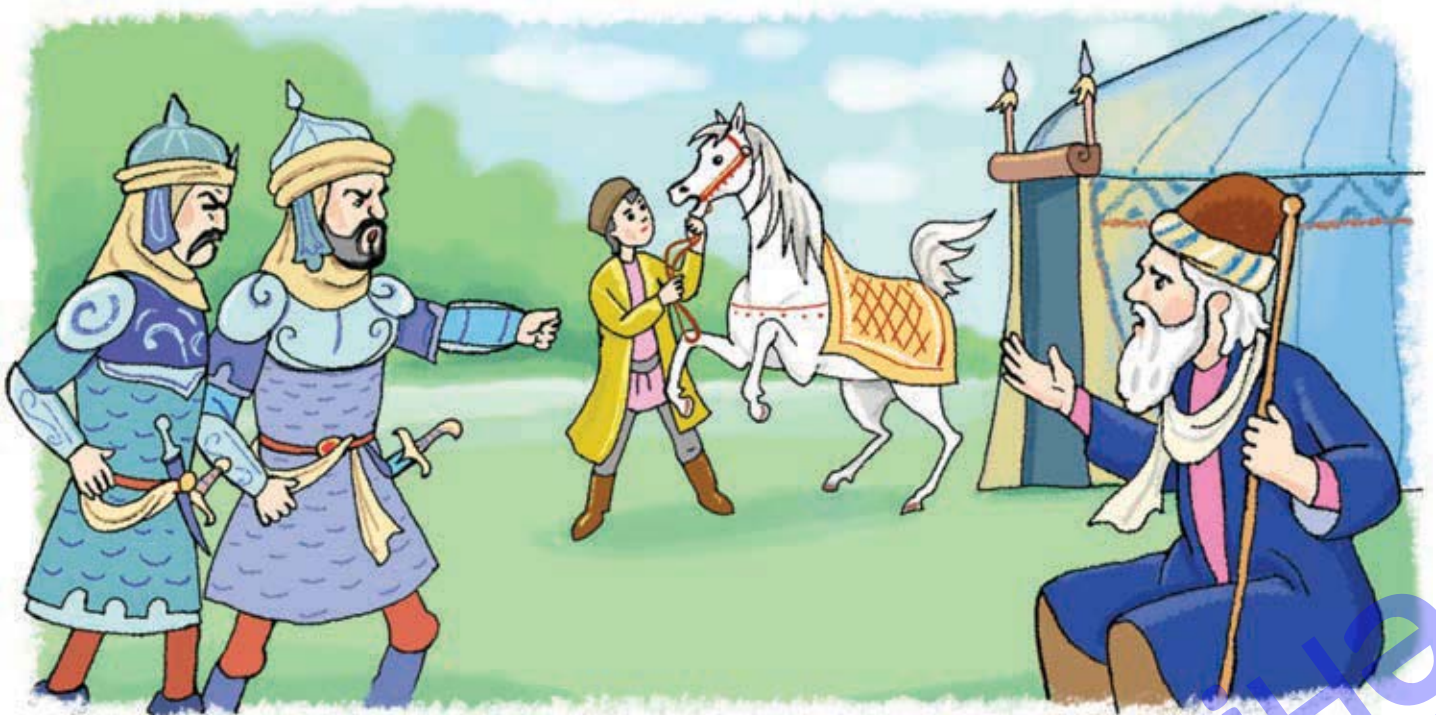
Vətən nədir

Söz mücrüsü

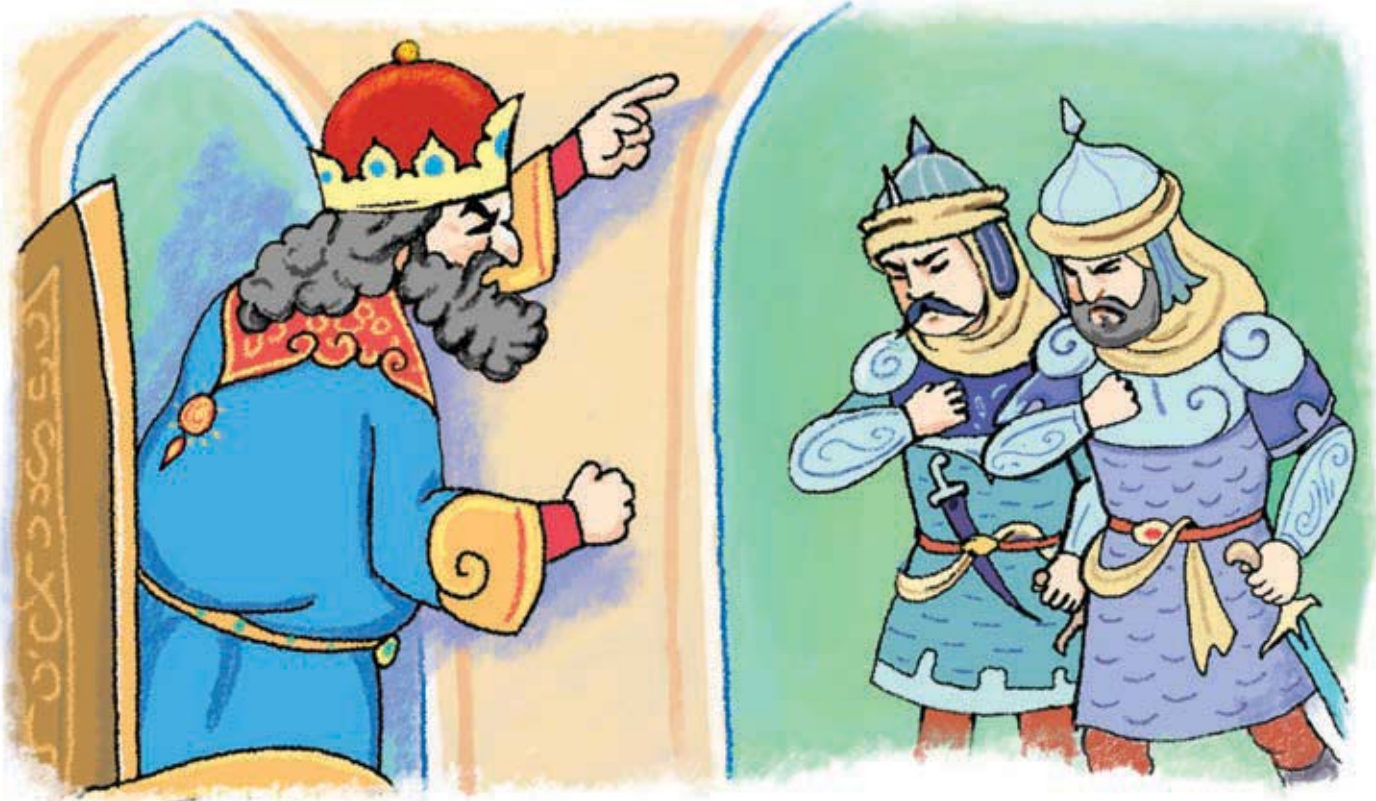
padşah • ölkə • kisə • qızıl
torpaq • müharibə

– Xanın ölkəsini ələ keçirməliyik. Gedin, deyin, atını mənə versin, yoxsa müharibə olacaq.

– Padşahımız sənin atını istəyir.
– Ağ atımı aparın, verin padşaha. Mən müharibə istəmirəm.

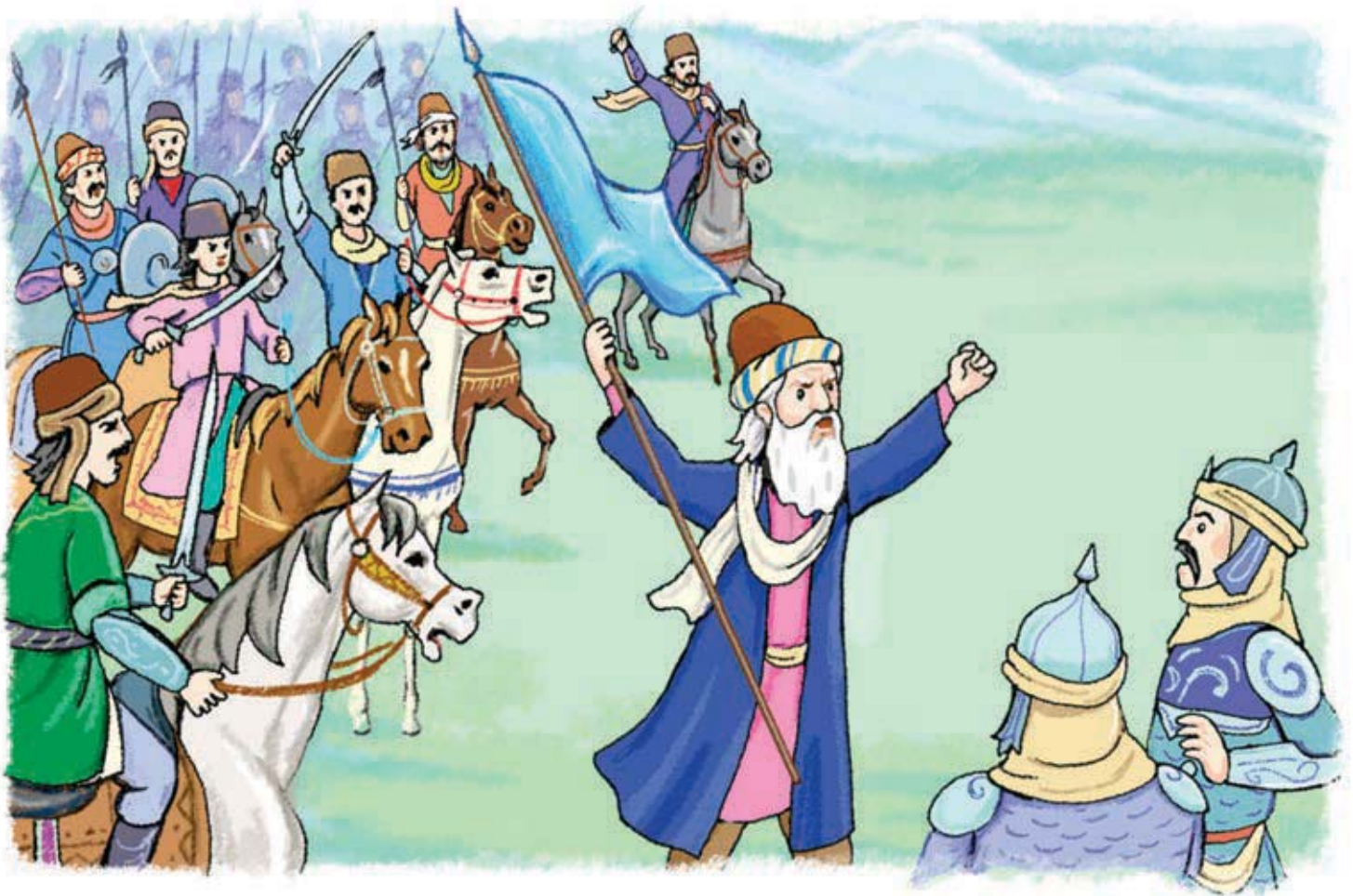

– Gedin, deyin, mənə 40 kisə qızıl versin.

– Aparın qızılları, verin padşaha. Qoy insanlar qırılmasın.

LAYIHƏ

– At istədiniz, verdim. Qızıl istədiniz, verdim. Onlar mənim idi. Amma torpaq bizə babalardan qalıb. Torpaqdan pay olmaz.

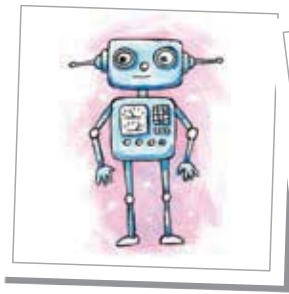
Nə anladın?

1. Qonşu padşah xandan nə istədi?
2. Nə üçün xan onun istədiklərini yerinə yetirdi?
3. Xan padşahın hansı istəyinə etiraz etdi? Nə üçün?

Düşün və cavab ver.

4. Siz xanın yerində olsaydınız, atı və qızılları verərdiniz? Nə üçün?
5. Sizcə, xan müharibəyə başlamaqla düz elədi?
6. Padşaha və xana münasibət bildirin.

Oxumağı öyrənək

robot

raket

dovşan

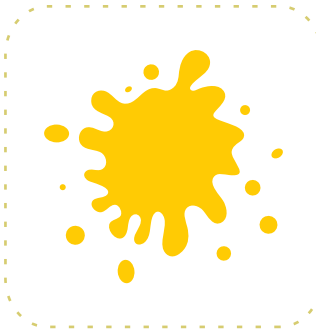
dəvə

Rr
Dd

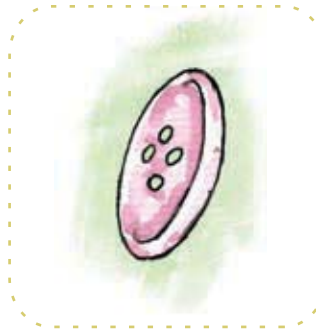
1 Verilmiş sözləri adlandırın və keçdiyiniz hərflərin yerini müəyyənləşdirin.

1 2 3

1 2 3 4

1 2 3 4 5

1 2 3 4 5

2 Sözləri hecalarla oxuyun.

nar dar nərd təmir nadir dərin ədəb dəmir darı
idman iradə dəri mədəni tələbə dərman Maral

Yazmağı öyrənək

Rr tar rəndə Ramil Rəna
Dd ədəb dərin Dəmir Dilarə

A
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

Novruz bayramı

Söz mücrüsü

kosa • keçəl • paxlava
şəkərbura • qoğal • şənlik
sevinmək • qeyd etmək

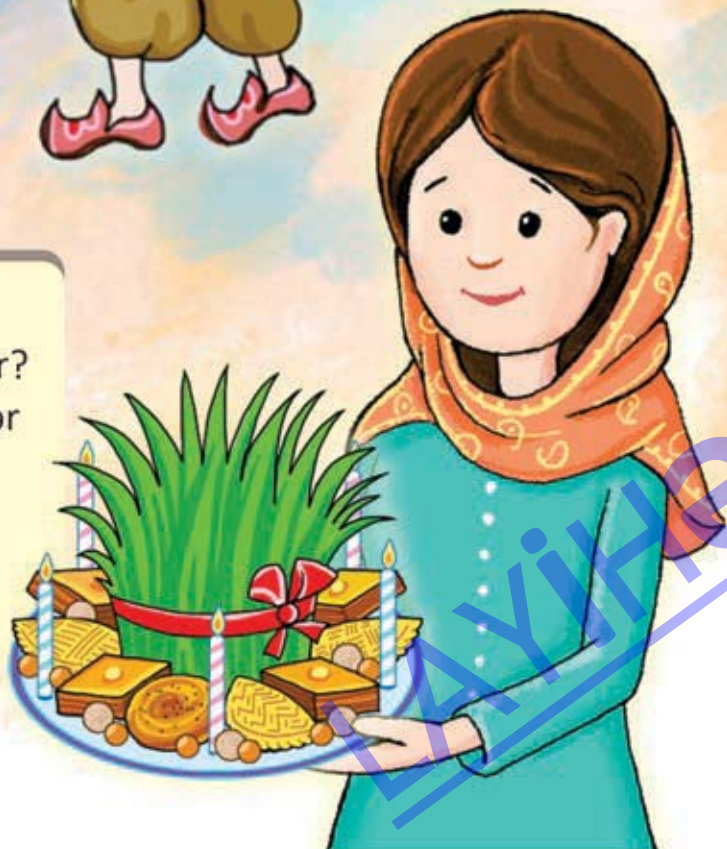

Nə anladın?

1. Novruz bayramı nə vaxt keçirilir?
2. Bayramda hansı şirniyyatlar bişirilir?
3. Novruz bayramına aid hansı adətlər var?

Düşün və cavab ver.

4. Novruz bayramının hansı adətini xoşlayırsan? Nə üçün?

Oxumağı öyrənək

səməni

şəkərbura

kosa

Ss
Şş
Kk

1 Sözləri hecalarla oxuyun.

iki sarı kasa kassa mişar kisə şair şimal şirin
kələm məktəbli Şamil Səbinə Əsmər

2 "K" hərfinin səslənməsinə görə sözləri qruplaşdırın.

kəmə, kart, tank, kibrit, kamal, bank

1. Kisə, kələm, ..., ..., ...

2. Kanal, kassa..., ..., ...

Yazmağı öyrənək

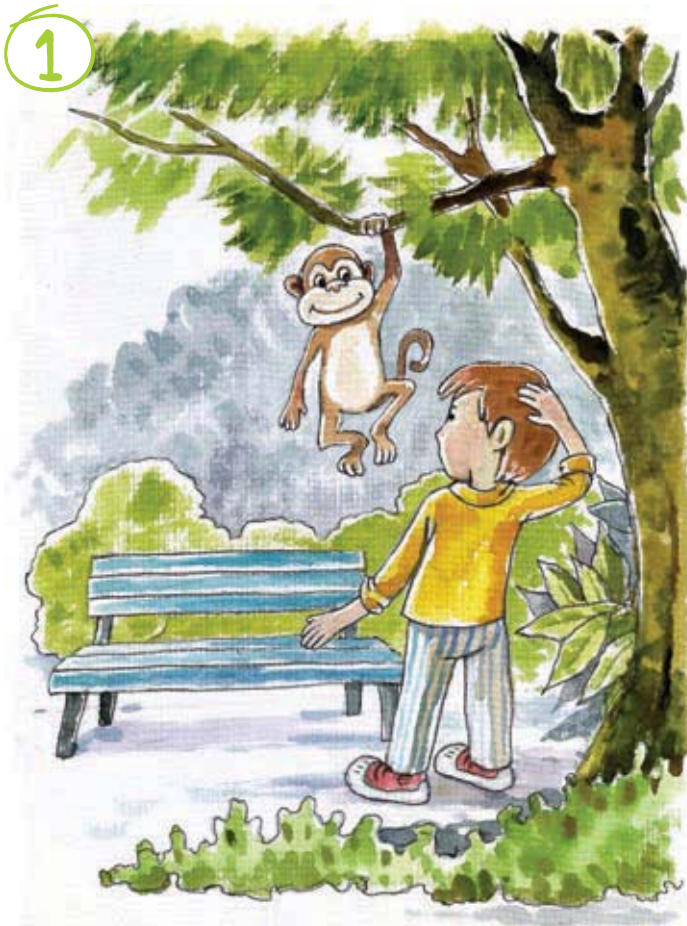
İ i sarı şirin rast salam Səlim
İ i sarı as daş masa Şamil
K k kanal rük rök Kəmə

A
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

MEYMUN BALASI

Söz mücrüsü **AB**

meymun • darıxmaq
qəmgin • gəmi

- Meymun, sən burada nə edirsən?
- Sirkdən qaçmışam.

Nə anladın?

1. Eldar ağacda nə gördü?
2. Meymun balası Eldara nə danışdı?
3. Eldar ona nə təklif etdi?

Düşün və cavab ver.

4. Sizcə, meymun balası düz etdi?
5. Siz Eldarın yerində olsaydınız, nə edərdiniz?

- Sən niyə qəmginsən?
- Vətənim üçün darıxıram.

- Sağlıqla qal, dost.

Oxumağı öyrənək

yarasa

torba

kök

Yy
Oo
Öö

1 Sözləri hecalarla oxuyun.

yardım ot orta dolma boya albom böyrək bölmə

şöbə ölkə kol koma yol yoldış dost Yaşar Ömər

2 Sözlərlə şəkilləri uyğunlaşdırın.

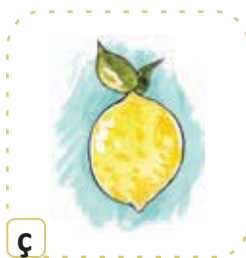
1 limon

2 ördək

3 köynək

4 iynə

5 don

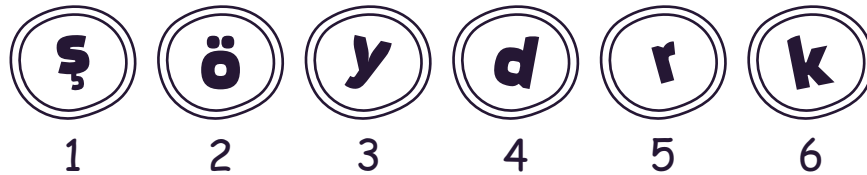

Yazmağı öyrənək

y y yan yaman dayı Yaşar
O o od ton kor bol Osman
Ö ö ördək ölkə dörd Ömər

Ümumiləşdirici təkrar

1 Eyni səsi ifadə edən böyük və kiçik hərfləri uyğunlaşdırın.

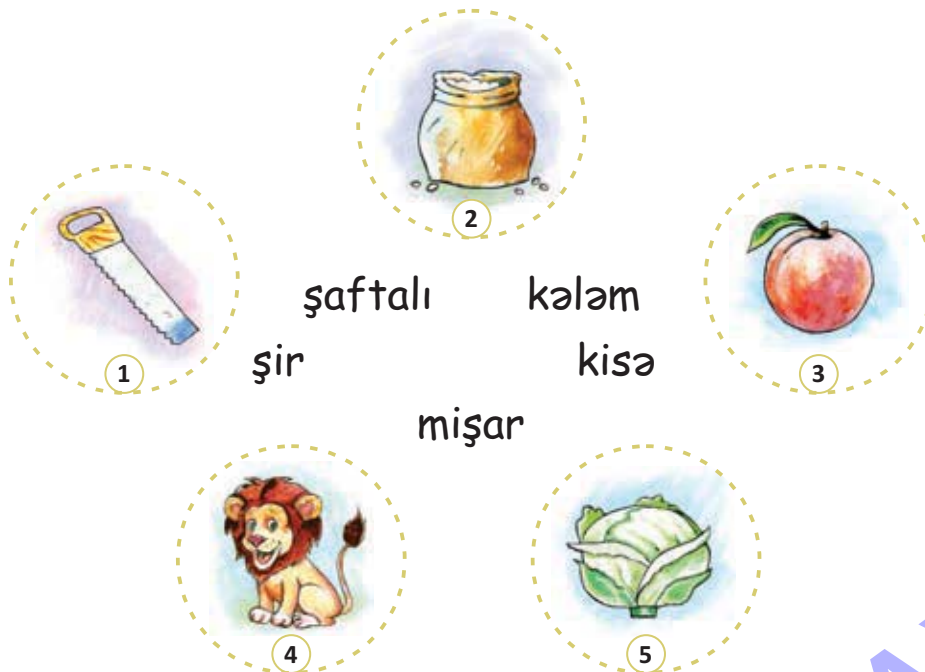

2 “K” hərfinin səslənməsinə görə dörd sözdən biri fərqlidir.

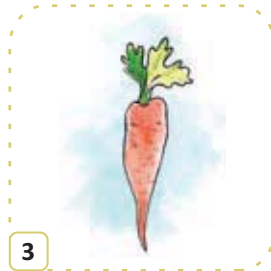
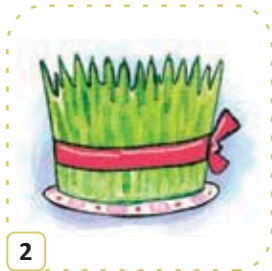
a) kran b) kəklik c) aktyor ç) maska

a) təkər b) kol c) traktor ç) kitab

3 Sözlərlə şəkilləri uyğunlaşdırın.

4 Varlıqların adlarında hecaların sayını müəyyən edin.

5 Şəkillərə baxın. Hərflərdən sözlər düzəldin. Həmin sözləri yazın.

t^a
kⁱ b

a^a
k^s

k^m
ə^b t

əⁱ
t^b

6 Hecalardan sözlər düzəldin və dəftərinizə köçürün.

Tə

Də

Bə

Bi

Mi

sal

bir

mir

bil

bər

LAYİHƏ

3

Heyvanlar və quşlar

Söz mücrüsü

şimal • cənub • səhra
qutan • timsah • balina
köpəkbalığı • bayquş • suiti

Nə anladın?

1. Şəkildə təsvir edilmiş heyvanlar və quşlar haqqında danışın. Onlar hansı mühitdə yaşayırlar?
2. Hansı heyvanlar həm suda, həm də quruda yaşayırlar?

Ş İ M A L B U Z L U O K E A N I

Düşün və cavab ver.

3. Heyvanlar, quşlar haqqında hansı şeir və ya nağıl bilirsiniz?
4. Sizde daha çox maraq doğuran heyvan hansıdır? Onun hansı xüsusiyyətləri maraq doğurur?

Heyvanlar necə qorunurlar?

Pişik caynaqları ilə qorunur.

Söz mücrüsü

caynaq • iynə • buynuz
neştər • çanaq

Buqələmun rəngini dəyişir.

Keçi buynuzu ilə qorunur.

Arı neştəri ilə qorunur.

Kirpi iynələri ilə qorunur.

Nə anladın?

1. Şəkildə təsvir edilmiş heyvanlar özlərini necə qoruyurlar?

Düşün və cavab ver.

2. Sizcə, tısbağa özünü necə müdafiə edər?
3. Siz heyvanları necə qoruyursunuz?

Oxumağı öyrənək

papaq

ulduz

üzük

Pp
Uu
Üü

A
N
Ə
L
M
I
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

1 Şəkil adlarında çatışmayan hərfi müəyyən edin.

□laq

□tü

□ışık

2 Mətni oxuyun.

Mayın dördü idi. Pərinin altı yaşı tamam olurdu. Ülkər ona şokolad, Polad isə şəkilli kitab almışdı.

Yazmağı öyrənək

Pp top kirpi parta Polad
Uu un ulu Usta
Üü ütü tüstü Ümid

LAYIHƏ

Arıların qəzəbi

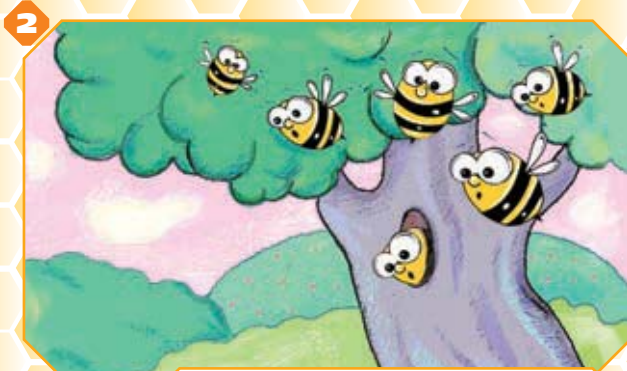

Söz mücrüsü

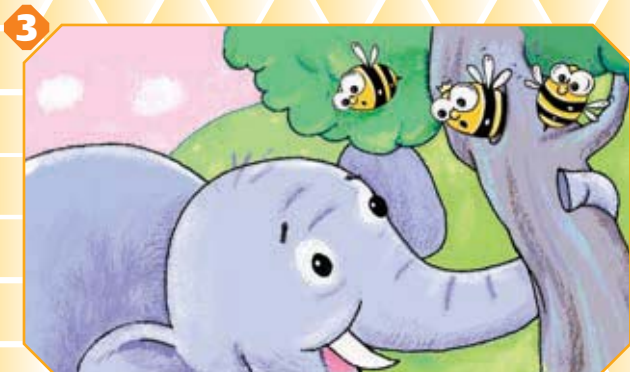
dəcəl • xortum • yuva
silkələmək • dağıtmaq
sancmaq • zəif • əzmək

Fil xortumunu ağaca
dolayıb silkələyirdi.

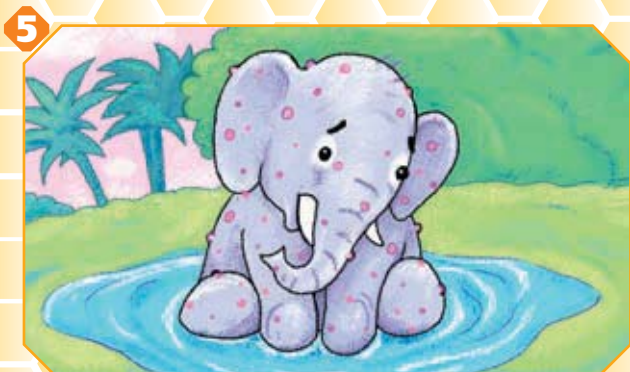
– Fil qardaş, xahiş edirik,
yuvamızı dağıtma.

– Mən burada oynayıram.
– Nə olar, get bir az aralıda oynə.
– Mən heç yerə gedəsi deyiləm.
Bir bunlara bax! Bapbalaca
boyları var, mənə əmr edirlər.

Arılar yuvalarından çıxıb
dəcəl Filə hücum etdilər.

– Fil qardaş, indi halın necədir?
Özündən zəifləri əzənin axırı belə olar!

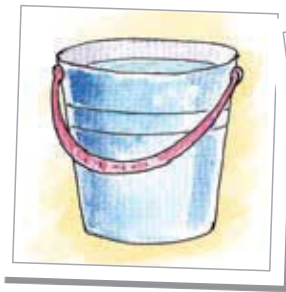
Nə anladın?

1. Nağılda hansı heyvanların adı çəkilir?
2. Arılar Fili niyə sancdılar?

Düşün və cavab ver.

3. Nağılı davam etdirin. Sizcə, Fil
bundan sonra zəifləri incidəcəkmi?

Oxumağı öyrənək

vedrə

velosiped

ev

eynək

Vv
Ee

A
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

1 Şəkil adlarında “v” və “e” hərflərinin yerini müəyyən edin.

1 2 3 4

1 2 3 4 5 6

1 2 3 4 5 6

2 Mətni oxuyun.

Validə babası ilə meşəyə yollandı. Onlar itburnu topladılar.

Baba nəvəsinə dedi:

- İtburnu dərman bitkisidir.

Yazmağı öyrənək

V v or nəvə Vətən Validə
E e ev yeni Emin

Ördək balası və cücə

Söz mücrüsü **AB**

soxulcan • xilas etmək
çimmək • batmaq

1

Ördək balası:

- Mən yumurtadan çıxdım.

Cücə:

- Mən də.

2

- Mən soxulcan tapdım.

- Mən də.

3

- Mən göldə çimmək istəyirəm.

- Mən də.

4

- Mən üzürəm.

- Xilas edin! Batıram!

5

- Mən yenə çimmək istəyirəm.

- Mən yox.

Nə anladın?

1. Cücə ördək balasının hansı hərəkətlərini təkrar etdi?

Düşün və cavab ver.

2. Sizcə, cücə nə üçün batırdı?

3. "Ördək balası və cücə" mətni əsasında rollu oyun hazırlayın.

Oxumağı öyrənək

göyərçin

qarğa

zebr

Gg
Ğğ
Zz

A
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
F
J
C
Ç
Q
H
X

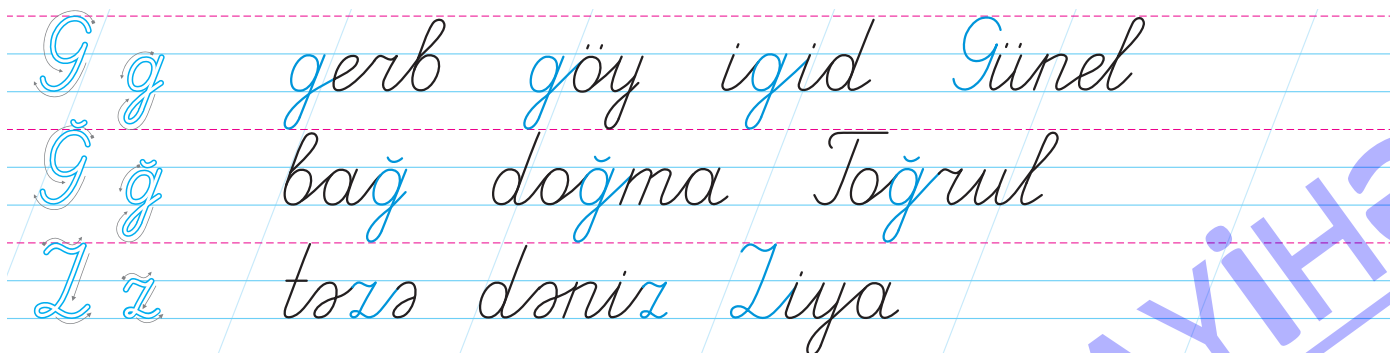
1 Şəkil adlarında “g”, “ğ” və “z” hərflərinin yerini müəyyən edin.

2 Mətni oxuyun.

Zeynal dayı Zibani dənizə apardı. Dəniz ləpəsiz, su isti idi. Onlar dənizi seyr etdilər. Dənizin suyu təmiz idi.

Yazmağı öyrənək

LAYIHƏ

Ümumiləşdirici təkrar

1 Hansı şəkil adının ilk səsi digərlərindən fərqlidir.

2 Bu sxemə hansı şəklın adı uyğun gəlir?

□□□ - □□ - □□

a)

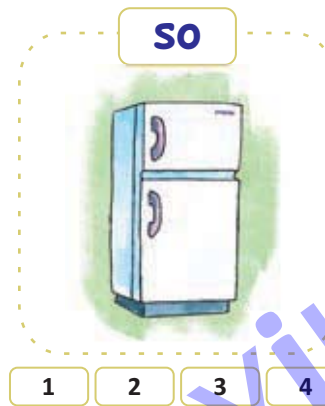
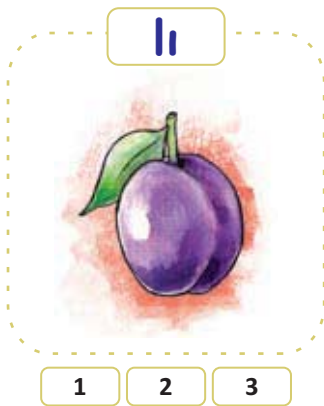
b)

c)

3 Hər bir hecanın sxemdəki sıra nömrəsini tapın.

- 4 Hansı heyvan necə qorunur? Uyğunluğu müəyyən edin.
Fikirlərinizi cümlələrlə ifadə edin.

a)

b)

c)

ç)

1

iyənə

2

buynuz

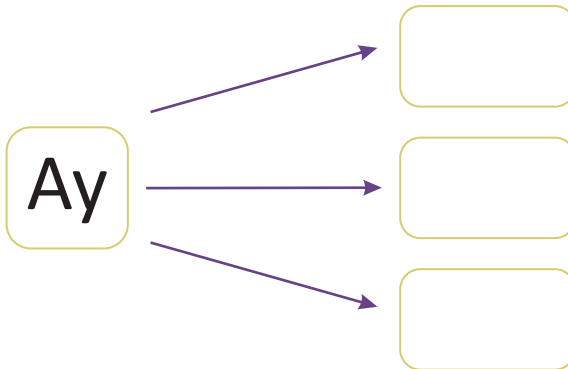
3

neştər

4

caynaq

- 5 “Ay” hecasına müxtəlif hecalar artırmaqla adlar düzəldin.
Adları dəftərinizə yazın.

Nümunə

- 6 Şəkillərdən istifadə etməklə cümlələri tamamlayıb köçürün.

1. Dovşan ... yeyir.
2. Ayı ... sevir.
3. ... banan istəyir.

LAYIHƏ

Nağıllar aləmində

Söz mücrüsü

div • fayton • uçan xalça
qu quşu • imarət • padşah

Nə anladın?

1. Şəkildəki hansı nağıl obrazlarını tanıyırsınız?

Düşün və cavab ver.

2. Nağıllar, adətən, hansı sözlərlə başlayır?
3. Nağıllarda hansı sehrli əşyalar olur?

Çil toyuq və siçan balaları

Söz mücrüsü

dəyirman • kökə • sünbül
odun • üyütmək

- Sünbülü dəyirmanə kim aparacaq?
- Biz yox!

Toyuq özü sünbülü apardı və üyütdü. Sincab və Qurbağa ona kömək etdilər. Kökələr hazır olanda siçan balaları yeməyə gəldilər.

- Yox, belə olmaz. Kim işləyib, kökələri də o yeyəcək. Siçanlar baxa-baxa qaldılar.

Nə anladın?

1. Toyuğa çörək bişirməkdə kim kömək etdi?
2. Çörəyi bişirmək üçün Toyuğun gördüyü işləri ardıcılıqla sadala.

Düşün və cavab ver.

3. Səncə, Toyuq siçan balalarına çörək verməməklə düz etdi? Nə üçün?

Oxumağı öyrənək

cücə

çörək

qaranquş

C c
Ç ç
Q qA
N
Ə
L
M
İ
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
C
Ç
Q
H
X
F
J

1 Sözləri oxuyun və şəkillərlə uyğunlaşdırın.

1 kərpic

2 çəngəl

3 qaşığı

4 badımcı

5 bıçaq

2 Mətni oxuyun.

Sincab meşədə yaşayır. Ona parklarda da rast gəlmək olar.
Sincab ağacda yuva qurur. Onun uzun quyruğu olur.
Sincab qoza ilə qidalanır.

Yazmağı öyrənək

Tülkü və Leylak

Söz mücrüsü

dolça • dimdikləmək
söhbət etmək • süfrə
nuş olsun • dəyərli • hin

Günlərin bir günü
Leylakla Tülkü dost
olurlar. Tülkü Leyləyi
evinə qonaq çağırır.

- Ye, nuş olsun. Sən mənim
ən dəyərli dostumsan.

- Belə də dostluq olar?! Bundan
sonra səninlə dostluq
etməyəcəyəm.

Nə anladın?

1. Tülkünün səhvi nədə idi?
2. Leylak ona necə cavab verdi?

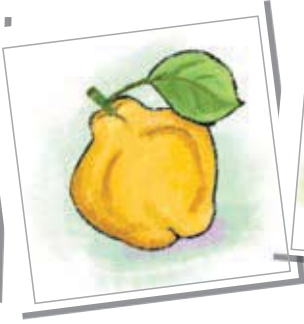
Düşün və cavab ver.

3. Səncə, Leylak haqlı idimi? Nə üçün?
4. Sən Leyləyin yerində olsaydın, nə edərdin?

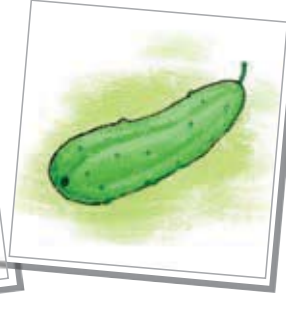
Oxumağı öyrənək

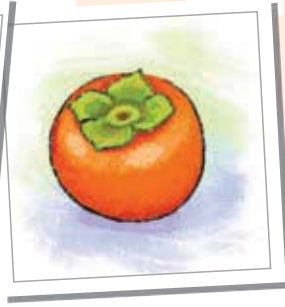
həkim

heyva

xiyar

xurma

Hh
Xx

A
N
Ə
L
M
I
İ
T
B
R
D
S
Ş
K
Y
O
Ö
P
U
Ü
V
E
G
Ğ
Z
C
Ç
Q
H
X
F
J

- 1 Sözləri oxuyun. “**H**” və “**x**” səslərinin tələffüzündəki fərqi diqqət yetirin.

himn, bahar, xain, həyat, xala, həsir,
xəmir, şaxta, həmin, xəstə, hasar, hamı

- 2 Mətni oxuyun.

Tülkü vəhşi heyvandır. Gecə ova çıxır. Hindən toyuq-cücə
aparır. Meşədə dovşan ovlayır. Ovunu yuvasına gətirir.
Tülkü hiyləgər heyvandır. Onun hiyləgərliyi haqqında çoxlu
nağıllar var.

Yazmağı öyrənək

Hh himn söhbət Həsən Həlimsə
Xx xeyir şaxta xala Xəlil

İTLƏ İNSAN NECƏ DOST OLDU

1

- Gəl dost olaq.
- Yaxşı, amma özünü canavardan qoru.

3

- Hürmə, insan eşidər, bura gələr.

Nə anladın?

1. İt nə üçün Canavar və Ayıdan uzaqlaşdı?
2. İt insanla nə üçün dost oldu?
3. Nə üçün İt özünə güclü dost axtarırdı?

Düşün və cavab ver.

4. Səncə, İt düzgün qərar verdimi?

Söz mücrüsü

birlikdə • güclü • hürmək
parçalamaq • dost

2

- Hürmə, ayı eşidər, bizi parçalayar.

4

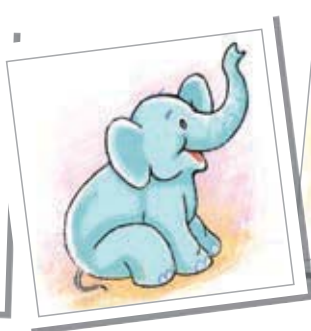

- İnsan hamıdan güclüdür. Məni qoruya bilər. Onunla dost olacağam.

Oxumağı öyrənək

fincan

fil

jaket

jonqlıyor

Ff
Jj

1 Verilmiş sözləri şəkillərlə uyğunlaşdırın.

1 telefon

2 jalüz

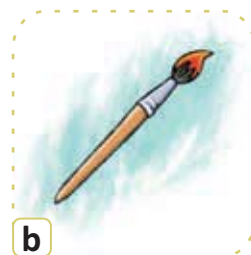
3 morj

4 fırça

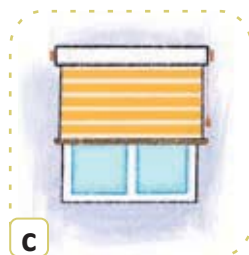
5 əjdaha

a

b

c

ç

d

2 Mətni oxuyun.

Fillər böyük olur. Meşədə yaşayır və ot yeyirlər. Fil balaları anaları ilə oynamağı sevir. Bakı zooparkında da fil var. Bazar günü atamla zooparka gedəcəyik.

Yazmağı öyrənək

F f neft fırça nəfəs Faiq Fəridə
J j jest dirijor jilet jalüz Jals

Ümumiləşdirici təkrar

1 Buraxılmış hərfləri müəyyənləşdirin: **h**, yoxsa **x**?

...əkim, ...ala, ...iyar, ...imn, ba...ar, ...əyət,
əjdə...a, şa...ta

2 Hər bir hecanın sxemdəki sıra nömrəsini tapın.

3 Sözləri şəkillərlə uyğunlaşdırın.

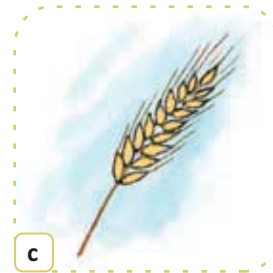
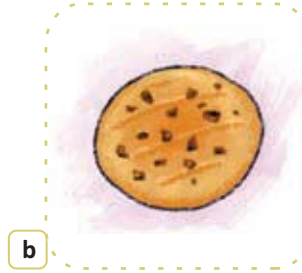
1 dolça

2 sünbül

3 kökə

4 odun

5 süfrə

4

Şəkil adlarından istifadə etməklə cümlələri oxuyun.

İtlə ... dost oldu.

Nənə ... bişirirdi.

Bacım masaya ... qoydu.

5

Cümlələrə uyğun gələn şəkilləri göstərin.

1. Sincab canavardan qorxur.

2. Qarğa budaqda oturub.

3. Bağban ağaca su verir.

a

b

c

6

Şəkillərin düzgün ardıcılığını müəyyən edib mətn qurun.

a)   b)   c)

LAYİHƏ

Dərsə hazırlıq

1. Şeiri oxuyun.

Şeirin rəqəmlərlə işarələnmiş hissələrini
şəkillərlə uyğunlaşdırın.

① Uşaq dedi: – Ay ata!
Sən başa sal görüm bir,
Yaxşı nədir, pis nədir?
Qulaq asın, uşaqlar!
Atanın cavabları
Bizim bu kitabda var.

② Əgər uşaq sevir sə
Diş tozunu, sabunu,
Demək, yaxşı iş görür,
Hamı bəyənir bunu.

③ Dəftəri, ya kitabı
Cırmısa, bunu bil,
Hamı sənə deyəcək:
– Bu, yaxşı uşaq deyil.

Söz mücrüsü

zəhmətkeş • əməksevər
bəyənmək • cırmaq

④ Pintidirsə bir uşaq,
Çirklidirsə üz-gözü,
Əlbəttə, bu, çox pisdir,
Bilir uşaqlar özü.

⑤ Çoxlu kitab oxuyan,
Zəhmətkeş, əməksevər
Şagirdə baxıb hər kəs:
– Yaxşı uşaqdır, – deyər.

⑥ Xeyli sevindi uşaq
Oxuyub cavabları.
Dedi: – Oxusun hamı
Bu sayaq kitabları!

Vladimir Mayakovski

Nə anladın?

1. Oğlan atasından nə soruşur?
2. Şeirdə hansı hərəkətlər yaxşı, hansılar pis hesab edilir?

Düşün və cavab ver.

3. Başqa hansı yaxşı və pis xüsusiyyətlər haqqında danışa bilərsiniz?

ƏQRƏB VƏ QURBAĞA

Dərsə hazırlıq

1. Həyatınızda hansı yaxşı hərəkətlərlə rastlaşmısınız?
2. Sizə yaxşılıq edən insanlara necə təşəkkür etmisiniz?

Söz mücrüsü

qurbağa • əqrəb
çay • sancmaq • adət

Əqrəb çayı keçmək istəyirdi.
Amma üzə bilmirdi.

O, Qurbağaya yaxınlaşdı:

- Qurbağa qardaş, kömək elə, çayı keçim.

Qurbağa Əqrəbə çayı keçməyə kömək etdi.

Çayın ortasına çatanda Əqrəb dedi:

- Qurbağa qardaş, gərək mən səni sancım.

- Ay Əqrəb, axı mən sənə kömək edirəm.

Məgər yaxşılığın əvəzini belə çıxarlar?!

Əqrəb:

- Bağışla, Qurbağa qardaş. Mən əqrəbəm, sancmaq mənim adətimdir.

Qurbağa təəssüflə cavab verdi:

- Düzdür, sən əqrəbsən! Ancaq bil ki, mən də qurbağayam. Hərdən suyun altı ilə üzürəm.

Bunu deyib Qurbağa suyun altına girdi.

Nə anladın?

3. Mətn və şəkillər əsasında suallara cavab verin.

1. Əqrəb Qurbağadan nə xahiş etdi?
2. Qurbağa Əqrəbə necə kömək etdi?
3. Əqrəb nə üçün Qurbağanı sancmaq istəyirdi?
4. Qurbağa Əqrəbin hərəkətinə necə münasibət göstərdi?

Düşün və cavab ver

4. Sizcə, Qurbağa Əqrəbə başqa nə deyə bilərdi ki, Əqrəb onu sancmasın?

Düzgün danışaq və yazaq

5. Mətnə əsasən cümlələri tamamlayıb oxuyun.

- Düzdür, sən əqrəb...! Ancaq bil ki, mən də qurbağa... .

Yadda saxla !

1. **Mən** şagirdəm.

2. **Sən** şagirdsən.

3. **O**, şagirddir.

4. **Biz** şagirdik.

5. **Siz** şagirdsiniz.

6. **Onlar** şagirdirlər.

6. Cümlələri tamamlayıb köçürün.

1. Mən cəsur oğlan... .
2. Sən çalışqan şagird... .
3. Bu gün hava isti... .
4. Biz ayrılmaz dostlar... .
5. Siz qoçaq oğlanlar... .
6. Onlar çox mehriban uşaqlar... .

YAXŞILIQ

Dərsə hazırlıq

1. Mətni oxuyun. Baş qəhrəmanın davranışlarına diqqət edin.

Gözəl gün idi. Elxan yaxşı bir iş görmək istəyirdi. O, xəyallara daldı: "Əgər Leyla göldə batsa, onu xilas edərdəm".

Elə bu vaxt balaca Leyla ona dedi:
- Elxan, mənimlə oynayarsan?
- Mane olma, Leyla. Özün tək oyna.

Elxan fikirləşdi:

- Əgər canavar nənəmə hücum etsə, mən onu xilas edərdəm.

Nənəsi Elxanı səslədi:

- Elxan, bala, toyuqlara dən verərsən?

Elxan mızıldandı:

- Nənə, işim var. Sonra.

Özü isə düşündü: "Əgər Toplan quyuya düşsəydi, onu xilas edərdim.

Toplan quyruğunu bulaya-bulaya ona yaxınlaşdı. Sanki demək istəyirdi:

- Elxan, mənə su ver.

Elxan ona tərəf acıqla baxdı:
 - Toplan, get burdan, mane olma.
 Elxan anasından soruşdu:
 - Anacan, yaxşı iş görmək üçün
 nə etmək lazımdır?
 Anası gülümsəyib dedi:
 - Leyla ilə oynaya bilərsən.
 Toyuqları yemləyə, Toplana su
 verə bilərsən.

V.Oseyevanın hekayəsi əsasında

Nə anladın?

2. Mətnə belə bir obraz yoxdur.

A) Toplan B) Nənə C) Leyla Ç) Məstan

Düşün və cavab ver

3. Elxanın anasına verdiyi suala siz necə cavab verərdiniz?

Düzgün danışaq və yazaq

4. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. Elxan, toyuqlara dən verər...? a) ...san

2. Elxan, mənimlə oynayar...? b) ...sən

5. Verilmiş sözlərə **-dır, -dir, -dur, -dür** hissəciklərindən
 uyğun gələnini artırmaqla cümlə qurun.

Nümunə: Əqrəb həşəratdır.

əqrəb, canavar, toyuq, Toplan, üzüm, bibər, qartal, Məstan

6. Fərqləndirilmiş sözlərdə səhvləri düzəldərək cümlələri köçürün.

Mən Elxan**əm**. Leyla balaca**dir**. Toplan həyətdə**dir**. Siz kənddə**sınız**.
 Biz xoşbəxt ailə**yük**.

Yadda saxla !

qız + **san**
 şagird + **sən**

kitab + **dır**
 dəftər + **dir**
 soyuq + **dur**
 böyük + **dür**

LAYIHƏ

HAMIDAN QƏŞƏNG

Dərsə hazırlıq

1. Mətni oxuyun. Obrazların görünüşünə və davranışlarına diqqət edin.

Söz mücrüsü

toqquşmaq • seçilmək
pərt olmaq • əhəng
hovuz • dəcəl • lovğa
çırpınmaq • silkələnmək
doluxsunmaq • sıgallamaq

Həyatımızda Qaraxal adlı kiçik yaşayrdı.
O çox mehriban idi. Hamı ilə dostluq edirdi. Təkcə həyatın lovğa
pişiyi Ağmurla yola getmirdi.

Bir gün Qaraxal həyatda oynayırdı. Ora-bura qaçanda Ağmurla
toqquşdu. Ağmur hirslandı:

- Qaçanda ətrafına bax!

Qaraxal cavab verdi:

- Bəs sən niyə baxmırsan? Məgər
məni görmürdün?

Ağmur güldü:

- Mən səni görməyə bilərəm.

Qapqarasan. Torpaqdan seçilmirsən.

Qaraxal pərt oldu. Yuvasına girdi.

Həyatə əhəng tozu tökülmüşdü. Qaraxal tozun içində oynadı. Onun bədəni ağappaq oldu. O ağardığı üçün çox sevinirdi. Lakin hamı ona təəccüblə baxırdı.

Axşam tərəfi toyuğun həyəcanlı qaqqıltısı eşidildi:

- Kömək edin! Mənim cücəm gölə düşüb!

Doğrudan da, cücələrdən biri suda çırpınırdı. Az qalırdı boğulsun.

Qaraxal cəld suya atıldı. Cücənin qanadından yapışib onu quruya çıxardı. Elə bu vaxt Ağmur gülə-gülə dedi:

- Nə oldu, bəs sən ağarmışdın?

Qaraxal suda əksinə baxdı. Doğrudan da, o, yenə qapqara idi. Qaraxal pərt olub başını aşağı saldı.

Bayaq suya düşmüş Cücə Qaraxala yaxınlaşdı. Onu sığallayıb dedi:

- Sən qara olsan da, hamıdan qəşəngsən.

Reyhan Yusifqızı

Nə anladın?

2. Cümlələrin birinci və ikinci hissələrini uyğunlaşdırın.

1. Ağmur hirsləndi, çünki ...	a) cücəsi batırdı.
2. Qaraxal ağ rəngə boyandı, çünki ...	b) Qaraxal onu xilas etmişdi.
3. Toyuq həyəcanla qaqqıldadı, çünki ...	c) Qaraxalla toqquşmuşdu.
4. Cücə Qaraxalı sıgalladı, çünki ...	ç) əhəng tozuna batmışdı.

3. Xarakterlərin hansı obrazlara aid olduğunu müəyyən edin.

dəcəl

lovğa

xeyirxah

Düşün və cavab ver

4. Sizcə, nə üçün Cücə Qaraxala “Hamıdan qəşəngsən” dedi?

5. Sən Qaraxalı sakitləşdirmək üçün ona nə deyərdin?

Düzgün danışaq və yazaq

6. Uyğunluğu müəyyən edin.

1. ... həyatımızda Qaraxal adlı kiçik yaşayırdı.	a) mənim
2. Kömək edin! ... cücəm hovuzda düşüb.	b) onun
3. ... bədəni ağ rəngdə oldu.	c) bizim

Yadda saxla !

Mənim kitabım
Sənin kitabın
Onun kitabı

Bizim kitabımız
Sizin kitabınız
Onların kitabı

7. Nöqtələrin yerinə uyğun sözləri əlavə edin.

mənim, sənin, onun, bizim, sizin

... evim, ... çantası, ... otağınız, ... bayrağımız, ... pozanın

8. Cümlələri tamamlayıb köçürün.

Bura bizim həyat...dir. Qaraxal mənim it...dir.

Ağmur həyatın pişiy...dir. Sizin cücələr... Qaraxalı çox istəyir.

1. Mətni oxuyun. Mətnə ad qoyun.

Qarışqa bir buğda tapdı. Buğda çox ağır idi. Onu yerindən tərpədə bilmədi. Yoldaşlarını köməyə çağırdı. Onlar köməkləşib buğdanı asanlıqla yuvalarına apardılar.

2. Mətnə əsasən şəkilləri ardıcılıqla sıralayın.

3. Mətnə əsasən cümlələri tamamlayın.

Qarışqa buğdanı yerindən tərpədə bilmədi, çünki

Qarışqa buğdanı yerindən tərpədə bilmədi, ona görə də

4. Hansı cümlə mətndəki əsas fikri ifadə edir?

a) İşləməyən dişləməz.

b) Güc birlikdədir.

c) Dost gəlişi bayram olar.

5. Cümlələri tamamlayıb oxuyun.

1. Mən Azərbaycan əsgəri... .

2. Sən müəllim... .

3. O, nəgıl qəhrəmanı... .

4. Biz dənizkənarı parkda... .

5. Siz çalışqan şagirdlər... .

6. Onlar xeyirxah insanlar... .

6. Nöqtələrin yerinə uyğun sözləri əlavə edib köçürün.

... qələmim

... qələmimiz

... qələmin

... qələminiz

... qələmi

... qələmi

Şeirlər

Söz mücrüsü

təbaşir • evə sarı • xətt
utanmaq • birdən-birə
yavaşca • riyaziyyat • vacib

Dərsə hazırlıq

1. “Balaca məktəbli” hekayəsini və eyniadlı şeiri oxuyun.
2. Bu iki mətn arasındakı fərqi izah edin.

BALACA MƏKTƏBLİ

Dünən balaca bir məktəbli təbaşirlə divarı yaza-yaza evə sarı gedirdi. Birdən arxadan kimsə ona dedi: “Nə gözəl xəttin var!” Məktəbli geri baxanda müəllimini gördü. O, səhvini anladı, utandı və təbaşiri əlindən saldı.

Balaca məktəbli

bənd [Dünən təbaşir ilə
Yaza-yaza divarı
Balaca bir məktəbli
Gedirdi evə sarı.] misralar

bənd [– Necə gözəl xəttin var,
Biri dedi **arxadan**.
Gördü müəllimidir
Geri baxanda **oğlan**.] qafiyyə

bənd [O tutduğu bu işdən
Utandı birdən-birə.
Təbaşiri əlindən
Yavaşca saldı yerə.]

Simax Şeyda

Nə anladın?

3. Hekayədəki cümlələri şeirdəki bəndlərlə uyğunlaşdırın.
4. Şeirin üçüncü bəndində misraları və qafiyyə yaradan sözləri müəyyənləşdirin.

İncinin cavabı

Məktəbə gedir artıq
Bizim balaca İnci.
Dərslərə səy göstərir,
Birincidir, birinci.

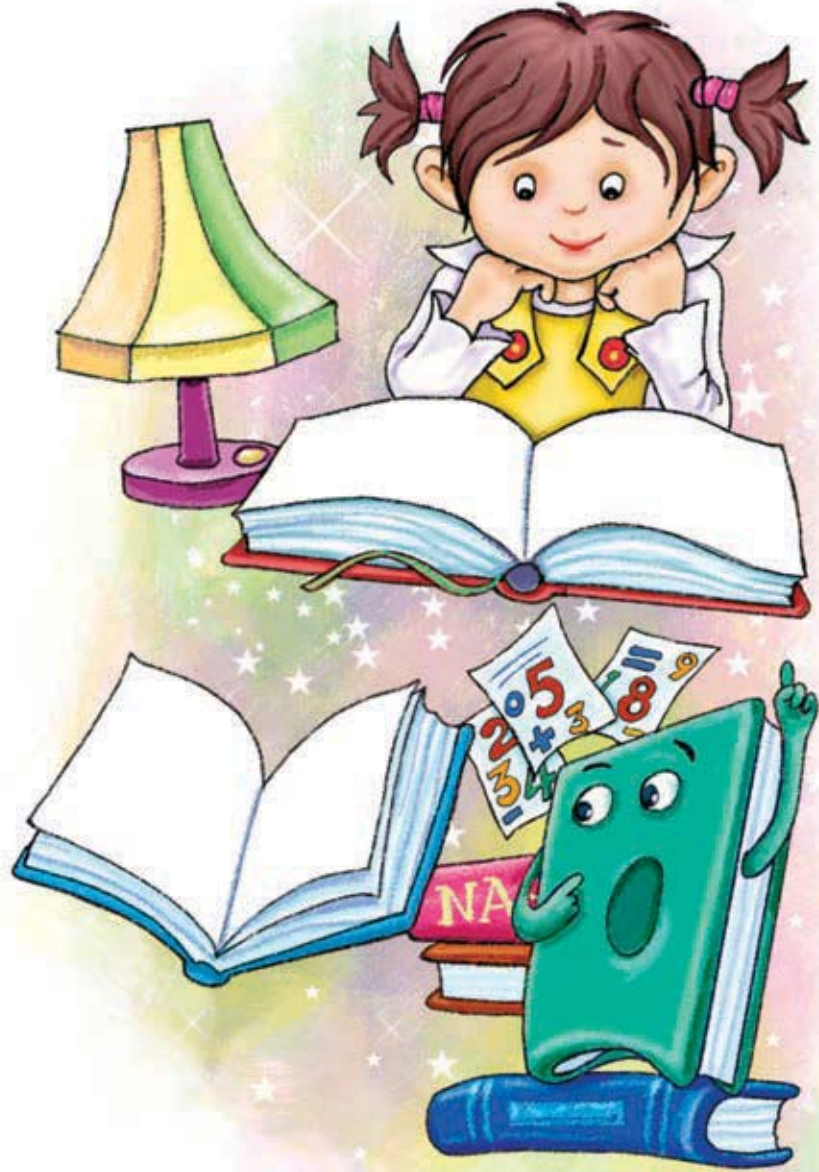
Bir gün masanın üstə
Düzülmüşdü kitablar.
Mübahisə başladı,
Lovğalıq etdi onlar.

Riyaziyyat öyündü:
“Mən ən vacib kitabam.
Ən çox məni oxuyur,
İnciyə çox lazımam”.

“Yox, mən daha vacibəm”, -
Dilləndi ana dili.
“Hərfləri bilməsə,
Yaza bilməzdi İnci”.

Əllərini yellədi,
Güldü ürəkdən İnci:
– Hər bir kitab vacibdir,
Fərqi varmı neçənci?

Reyhan Yusifqızı

Nə anladın?

5. Şeirdə neçə bənd var?
6. Hər bənddə neçə misra var?
7. Bəndlərin hansı misraları qafiyələnir?
8. Şeirdə hansı kitablar mübahisə edir?

Düşün və cavab ver

9. Sizcə, “Həyat bilgisi” kitabı mübahisəyə qoşulsaydı, nə deyərdi?
10. İncinin yerinə olsaydınız, siz kitablara nə deyərdiniz?

Söz mücrüsü

səy göstərmək • mübahisə
lovğalıq • öyünmək • ürəkdən

LAYIHƏ

ƏVƏZ İSTƏMƏZ

Dərsə hazırlıq

1. Şeirin adını oxuyun. Siz birinə yaxşılıq edəndə əvəz istəyirsinizmi?

Söz mücrüsü

fit çalmaq • kefi kök
damağı çağ • çəpgöz
süzmək • kökəlmək

Kök yeyərək meşəylə
Gedirdi bala Dovşan.
Mahnı da oxuyurdu
Fit çala-çala Dovşan:
“Kefim kök, damağım çağ,
Adımdır Palazqulaq.
Kim deyir ki, çəpgözəm,
İnanmayın bu sözə.
Kök yeyirəm, kökəlim,
Kök yeyirəm, yekəlim.
Kökədə çox vitamin var,
Kim yesə, tez boy atar.
Sevirəm gəzməyi də,
Meşəni süzməyi də.
Atılmağı-düşməyi,
Qar üstə sürüşməyi”.

Yol üstə bala Dələ
Dedi: “Bir dayan hələ,
Mahnını sonra oxu.
Sənə sözüm var axı.
Qabaqda canavar var.
Qayıt, işin pis olar”.
Dovşan dedi: “Ay Dələ,
Sağ ol, al, kök ye hələ”.
Dələ ötdü: “Yox”, – deyib, –
Anam mənə söyləyib
Yaxşılıq eləyən kəs
Ona əvəz istəməz”.

Hikmət Ziya

Nə anladın?

2. Mətn və şəkillər əsasında suallara cavab verin.

1. Dovşan nə üçün kök yeməyi xoşlayırdı?
2. Dələ meşədə nə edirdi?
3. Dələ Dovşana nə dedi?
4. Dovşan hara gedirdi?
5. Dələ nə üçün kökü götürmədi?

Düşün və cavab ver

3. Dələ və Dovşanın xarakteri haqqında fikir bildirin.
4. Təsəvvür edin ki, Dələ Dovşana canavar haqqında heç nə demədi. Sizcə, hadisələr necə davam edərdi?
5. Şeiri öz sözlərinizlə nəql edin.

Düzgün danışaq və yazaq

6. Şeirdən aşağıdakı cümlələrə uyğun gələn misraları tapın. Söz sırası arasındakı fərqi izah edin.
 1. Bala Dovşan kök yeyərək meşəylə gedirdi.
 2. Dovşan fit çala-çala mahnı da oxuyurdu.

Yadda saxla !

Yanlış	Doğru
Anam gəldi evə.	Anam evə gəldi .
Uşaq dərdi ağacdən qırmızı alma.	Uşaq ağacdən qırmızı alma dərdi .

7. Cümlələri düzgün söz sırası ilə dəftərinizə köçürün.

1. Oynayırlar uşaqlar həyətdə.
2. Səbinə çıxış etdi yaxşı.
3. Axşam gələcəklər qonaqlar bizə.
4. Bayırda yağırdı yağış.
5. Araz bu gün gedir gəzməyə.
6. Qoca verdi nəvəsinə alma.
7. Başladı saat 9-da kino.
8. Yaşayır Bakıda Samir.

HESAB

Dərsə hazırlıq

Söz mücrüsü

hesab • qoz • orta
ləpə • bölünmək

1. Üç almanı iki dostun arasında necə bölərsən?

Bir qoz düşdü ağacdən
Ortasından bölündü.
İki parça ləpəni
Üç qarğaya böl indi.

Düşdü yenə iki qoz,
Hər qoz iki üz oldu.
Qarğalar sevindilər:
“Hesabımız düz oldu”.

Babam dedi: “Uşaqlar,
Qarğanın sayı üçdür,
Altı dənə ləpədən
Hər qarğaya nə düşdü?”

Zahid Xəlil

Nə anladın?

2. Qarğalar hansı problemlə üzləşmişdilər?

3. Qarğalar nə üçün sevindilər?

4. Boşluqlara uyğun gələn sözləri seçin və cümlələri dəftərinizə köçürün.

qoz, ağacın, hesab, ortadan

Qarğalar altında oturmuşdular. Ağacdən bir düşdü.Qoz bölündü. axırda düz oldu.

Düşün və cavab ver

5. Şeiri aşağıdakı misalların və şəkillərin ardıcılığına uyğun nəql edin.

1. $1 \times 2 = 2$	2. $2 \times 2 = 4$	3. $2 + 4 = 6$	4. $6 : 3 = ?$
			

6. Şeirin məzmununu elə dəyişin ki, aşağıdakı misallara uyğun olsun.

1. $3 \times 2 = 6$	2. $3 \times 2 = 6$	3. $6 + 6 = 12$	4. $12 : 4 = ?$
---------------------	---------------------	-----------------	-----------------

Düzgün danışaq və yazaq

7. Şeirdə göy rənglə verilmiş cümlədə “nə” sözünü hansı sözlə əvəz etmək olar?

A) hansı B) nə qədər C) nə üçün

Yadda saxla !

– Kim gəldi?	– Neçənci sinifdə oxuyursan?
– Sənan gəldi.	– Üçüncü sinifdə oxuyuram.
– Uşaqlar hara gedirlər?	– Aydın axşam nə edəcək?
– Uşaqlar məktəbə gedirlər.	– Aydın axşam istirahət edəcək.

8. Altından xətt çəkilmiş sözlərə uyğun gələn sual cümlələri qurun.

Cümlələri qurarkən sual sözlərindən istifadə edin.

harada? nə vaxt? kim? nə? necə? nə edir?

Nümunə: Xəyalə kinoya gedirdi. – Kim kinoya gedirdi?

1. <u>Sabah</u> hava yaxşı olacaq.	4. Bağban <u>ağac</u> əkir.
2. Gülgün <u>Türkiyədə</u> yaşayır.	5. İradəni <u>atası</u> çağırırdı.
3. Rəşad uşaqlarla <u> oynayır</u> .	6. Ağacda <u>qırmızı</u> almalar var idi.

YAŞAR SƏNƏT SEÇİR

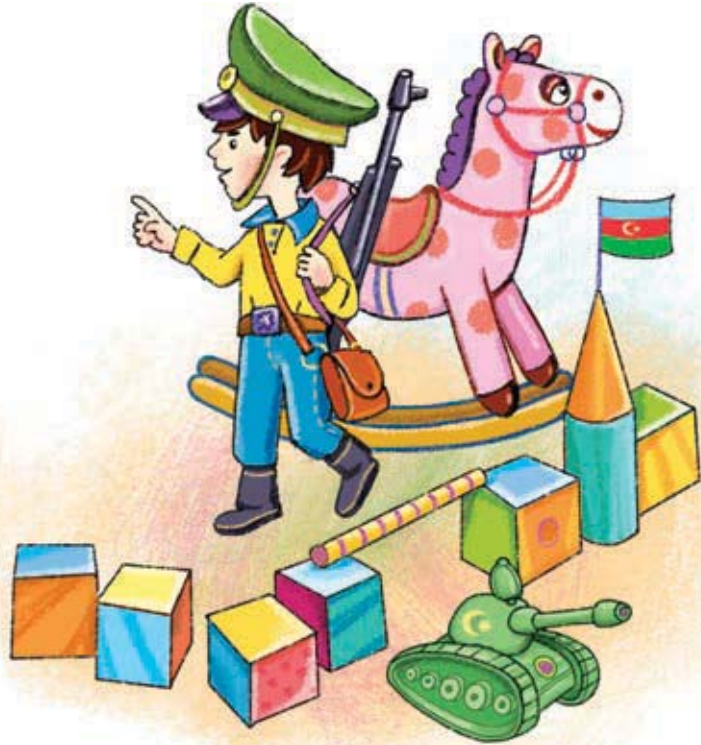
Dərsə hazırlıq

1. Nümunəyə əsasən cümlələri tamamlayın.

Aşpaz xörək bişirir

Dərzi Polis Müəllim Həkim

Kiçik Yaşar
Hər gün tezdən oyanır.
Sərhəd qurur,
Keşiyində dayanır.
Gah atılır
Əlindəki avtomat,
Gah kişnəyir
Altındakı köhlən at.
Sərhədçidir,
Yaşıl papaq başında.
Sərhədçidir
Yaşar düz beş yaşında.

Söz mücrüsü

sənət • sərhəd • köhlən
keşikdə dayanmaq • pətək
kişnəmək • sürücü
yəqin ki • xarrat • avara

Neçə gündür
Maşın sürür: du-du-du.
Yəqin ki, bu,
Təzəcə bir arzudu.
Maşınında
Keçir uzaq yolları,
Qovur qaçan
Ağacları, kolları.
Bu sürücü
Yaxşı sürür maşını,
Bitirməyib
Hələ altı yaşını.

LAYIHƏ

Yenə nədir
Səs-küy qopub həyətdə.
Elə bil ki
Arılardır pətəkdə:
– Qapıya vur!!!
– Vurmadın bu topu da!
– Necə vurum,
Yaşar durub qapıda?!
Qapıçının
Cəmi yeddi yaşı var.
Bu gün onun
Həyətdə çox işi var.

– Ata, ata!
Yaşar söküb saati...
– Ata, ata!
Görürsən bu xarratı?!
Sənət seçir,
Kömək edin Yaşara.
Bir iş tapsın,
Yoxsa qalar avara.

Teymur Elçin

Nə anladın?

2. Yaşar hansı sənətlərlə maraqlanır?

3. Şeirə əsasən cümlələri tamamlayın.

1. Yaşar ... yaşında sərhədçi olmaq istəyirdi.
2. Yaşar altı yaşında ... olmaq istəyirdi.
3. Yaşar ... yaşında futbolçu olmaq istəyirdi.

LAYIHƏ

4. Şeirdəki bəndlərə görə cümlələrin ardıcılığını müəyyənləşdirin.

1. Yaşar qapıçıdır.
2. Yaşar sərhəd qurub keşiyində durur.
3. Yaşar maşın sürür.
4. Yaşar saat düzəldir.

5. Sevdiniz sənət haqqında təqdimat hazırlayın.

Düzgün danışaq və yazaq

6. Sözlərə uyğun hissəciklər artırmaqla misraları tamamlayın.

Sərhədçidir,
Yaşıl papaq **başın...** .
Sərhədçidir
Yaşar düz beş **yaşın...** .

Bu sürücü
Yaxşı sürür **maşın...** ,
Bitirməyib
Hələ altı **yaşın...** .

7. Sözlərin sonuna uyğun gələn şəkilçiləri artırmaqla cümlələri dəftərinizə yazın.

1. Ana televizor... **(-a, -dan)** baxır.
2. Davud kitab... **(-dan, -a)** oxuyur.
3. Əhməd dayı park... **(-a, -da)** gəzir.
4. Uşaqlar həyat... **(-dən, -də)** oynayırlar.
5. Elçin məktəb... **(-dən, -i)** ev... **(-ə, -lə)** tez gəldi.
6. Selen qələm... **(-i, -dən)** çanta... **(-dan, -ya)** götürdü.

Yadda saxla !

İsa ağac**dan** sallanır.

Lalə paltonu geyinir.

Lalə stul**da** oturub.

İsa televizora baxır.

Ümumiləşdirici təkrar

1. “Ləpə” sözünü şəkildəki mənalara uyğun olaraq cümlələrdə işlədin.

2. Cümlələri verilmiş şəkillərlə uyğunlaşdırın və nöqtələrin yerinə şəkilçilər əlavə edin.

1. Aynur binalar... baxırdı.
2. Uşaqlar meydança... futbol oynayırdılar.
3. Matros gəmi... əl elədi.

3. Hansı cümlədə söz sırası pozulmuşdur?

- A) Sabir dərslərini tez bitirdi.
- B) Mən, yaxın ki, gec gələcəyəm.
- C) Ülkər olmaq istəyir müəllim.

4. Sual sözlərindən istifadə edərək sual cümlələri qurun.

Nümunə: Orxan Bakıda yaşayır. (kim? harada? nə edir?)

Kim Bakıda yaşayır?

Orxan harada yaşayır?

Orxan Bakıda nə edir?

1. Səbinə bağçada gəzişir. (kim? harada? nə edir?)
2. Axşam yağış yağdı. (nə vaxt? nə? nə etdi?)
3. Elcan şirin meyvə xoşlayır. (kim? necə? nə? nə edir?)
4. Xalid iki dəftər aldı. (kim? necə? nə? nə etdi?)

LAYIHƏ

Dərsə hazırlıq

1. Tapmacaların cavabını tapın və şəkildə göstərin.

1

Sümükdən paltarım var,
Gün düşəndə parıldar.
Asta-asta gəzəram,
Suya düşsəm, üzəram.

2

Dincəlməklə yox aram,
Çiçəklərə qonaram.
Mən onların dostuyam,
Bal düzəldən ustayam.

3

Qonar gülə-çiçəyə,
Hər yarpağa, ləçəyə.
Qanadı xallı, zər-zər,
Məskənidir çəmənlər.

4

Tikandan paltarım var,
Hər kim toxunsa, batar.
İlan da qorxur məndən,
Deyin görüm, nəyəm mən?

Söz mücrüsü

A B

sirr • ləçək • xallı • zər • məskən
sümük • caynaq • süzmək • çil
xortum • buynuz • guşə • ala

5

Tıq-tıq salıb meşədə,
Yaşaram bir guşədə,
Ala, çildir qanadım,
“Meşə həkimi” adım.

6

Quşların şahıdır özü,
Var caynağı, iti gözü.
Göydə süzər buludlartək,
Hansı quşdur, tapın görək?

Düşün və cavab ver.

2. Tapmacalardakı hansı sözlər cavabı tapmağa kömək etdi?
3. Tapmacaların cavablarını dəftərinizə yazın və aşağıdakı kimi qruplaşdırın:
 - Heyvanlar: ...
 - Quşlar: ...
 - Həşəratlar: ...

DÖRD ARZU

Dərsə hazırlıq

Söz mücrüsü

fəsil • qartopu • arzu • alabəzək
xizək • biçmək • mayallaq aşmaq

1. İlin hansı fəsiləri var?
2. Hansı fəsli daha çox sevirsiniz? Seçiminizi izah edin.

Samir uşaqlarla qartopu oynadı, xizəklə sürüşdü. Sevincək evə gəlib atasına dedi:

– Atacan, qış nə yaxşı fəsildir, kaş həmişə qış olaydı.

Atası ona bir dəftərçə verib dedi:

– Al bu dəftəri. Qoy sənin arzular dəftərin olsun. İndi dediyini bura yaz.

Yaz gəldi. Samir çəmənlikdə alabəzək kəpənəklərin dalınca yüyürdü, gül dərdi. Atasının yanına qaçıb dedi:

– Atacan, **yaz** nə gözəl fəsildir. Kaş həmişə **yaz** olaydı.

Atası dedi:

– Get bu arzunu da arzular dəftərinə **yaz**.

Yay oldu. Samir atası ilə birlikdə ot biçməyə getdi. Onun bütün günü maraqlı keçdi. Gah balıq tutur, gah meyvə yığır, gah da otun üzərində mayallaq aşırırdı.

Axşam atasına dedi:

– Bu gün doyunca oynamışam. Arzu edirəm ki, yay heç qurtarmasın.

– Yaxşı, bu arzunu da dəftərinə yaz. Samir arzusunu dəftərə yazdı.

Payız gəldi. Bağın dadlı meyvələrini – qırmızı almaları və sarı armudları yığmağa başladılar. Samir şən halda atasına dedi:

– Ata, payız ilin ən yaxşı fəslidir.

Atası Samirə arzular dəftərinə baxmağı tapşırırdı:

– Oğlum, sən bu sözü həm yaz, həm yay, həm də qış haqqında demisən. İndi bil ki, ilin bütün fəsiləri gözəldir.

Konstantin Uşinski

Nə anladın?

3. Mətnə hadisələrin baş verdiyi zamana görə fəsiləri ardıcılıqla sadalayın.
4. Mətni plan əsasında nəql edin.

Düşün və cavab ver

5. Mətnin müəllifi oxucuya hansı fikri çatdırmaq istəyir?

Düzgün danışaq və yazaq

6. Mətnə hansı rənglə verilmiş “yaz” sözü hərəkət bildirir?
7. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri artırmaqla cümlələri oxuyun.

indi

sabah

dünən

1. ... Samir arzusunu dəftərə yazdı.
2. ... Samir arzusunu dəftərə yazır.
3. ... Samir arzusunu dəftərə yazacaq.

8. Hərəkət bildirən sözləri müxtəlif zamanlarda işlədin.

Nümunə: yığmaq – yığır, yığdı, yığacaq
oynamaq, sürüşmək, gəlmək, demək,
yüyürmək, dərmək, getmək, tutmaq

Yadda saxla !

Keçmiş zaman

qaçdı gəldi durdu güldü

nə etdi?

İndiki zaman

qaçır gəlir durur gülür

nə edir?

Gələcək zaman

qaçacaq gələcək duracaq güləcək

nə edəcək?

GÖBƏLƏK

Dərsə hazırlıq

1. Göbələk haqqında nə bilirsiniz?
2. Göbələyə hansı fəsillərdə daha çox rast gəlmək olar?

Bir dəfə Kəpənək meşədə uçarkən yağış yağmağa başladı. **Ö**, yağışdan gizlənmək üçün yer axtarırdı. Birdən balaca bir göbələk gördü. Tez ona sarı uçu və göbələyin papağı altında gizləndi.

Bu vaxt bir Siçan qaçıb gəldi. **Ö** dedi:

- İcazə ver, mən də göbələyin altına girim.
- Səni bura necə buraxım? Gör heç yer var?
- Lap kiçik yer də mənə bəs edər.
- Yaxşı, gəl.

Göbələyin yanında Sərçə atılıb-düşməyə başladı.

Ağlaya-ağlaya dedi:

- Qanadlarım islanıb, uça bilmirəm. İcazə verin, mən də göbələyin altına girim, Yağışın kəsməsini gözləyim.

- Burda yer yoxdur axı...
- Nə olar, mənə də yer eləyin.
- Yaxşı. Sən də gəl.

Onlar bir az sıxlaşdılar. Sərçəyə də yer tapıldı.

Elə bu vaxt haradansa Dovşan qaçıb gəldi. Göbələyin yanında dayanıb dedi:

- Tülkü məni qovur. Yer verin, gizlənim.

Heyvanların Dovşana yazığı gəldi, onu da göbələyin altına buraxdılar.

Elə bu an Tülkü gəlib göbələyə çatdı.

– Dovşanı kim görüb? – Tülkü soruşdu.

– Biz görməmişik, – heyvanlar dedilər.

Tülkü quyuğunu bulayaraq qaçıb getdi.

Az sonra yağış dayandı. Günəş buludların arasından boylanıb gülümsədi. Heyvanlar sevinə-sevinə göbələyin altından çıxdılar. Kəpənək isə fikrə getdi:

– Axı bu necə olur? Mən özümə göbələyin altında güclə yer tapmışdım. İndi isə göbələyin altından dörd heyvan çıxdı.

Vladimir Suteyev

Nə anladın?

3. Mətndəki hadisələrin ardıcılığına görə şəkillərdəki canlıları sıra ilə adlandır.

Düşün və cavab ver

4. Mətnin sonunda Kəpənəyin sualına siz necə cavab verərdiniz?

Düzgün danışaq və yazaq

5. Mətnə göy rənglə verilmiş “O” sözü “kəpənək” sözünü əvəz edib. Bəs qırmızı rənglə verilmiş “O” sözü hansı sözü əvəz edib?

Yadda saxla !

Mən	yazır am	gəlir əm	uçur am	görür əm
Sən	yazır san	gəlir sən	uçur san	görür sən
O	yazır	gəlir	uçur	görür
Biz	yazır ıq	gəlir ik	uçur uq	görür ük
Siz	yazır sınız	gəlir siniz	uçur sunuz	görür sünüz
Onlar	yazır lar	gəlir lər	uçur lar	görür lər

6. Hərəkət bildirən sözləri tamamlamaqla cümlələri oxuyun.

1. Sən yaxşı üzür... .

2. Biz məktəbə gedir... .

3. Onlar dərsə hazırlaşır... .

4. Mən cizgi filminə baxır... .

5. Siz təqdimat edir... .

6. Biz 3-cü mərtəbədə yaşayır... .

GÖYDƏN QOZ YAĞIR

Dərsə hazırlıq

1. Mətnin başlığını oxuyun və şəkillərə baxın.
Sizcə, bu mətndə nədən danışılır?

Dovşan daşın üstündə oturmuşdu.
Birdən başına bir qoz düşdü.

Dovşan Ayının yanına gəlib dedi:

- Yastıdaban, xəbərin var, göydən qoz yağır?
- Ola bilməz!
- Doğru sözumdür. Biri də mənim başıma düşdü.

- Ayı bu xəbəri Tülküyə çatdırdı:
- Tülkü lələ, ehtiyatlı ol! Dovşan deyir, göydən qoz yağır.
 - Sən nə danışırısan?
 - Dovşan belə deyir.

Tülkü tez özünü Sincabın yanına yetirdi:

- Ay Sincab, eşitmisən, göydən qoz yağır?
- Doğrudan?
- Hə, biri də Dovşanın başına düşüb.

Sincab budaqdan-budağa tullanaraq qışqırmağa başladı:

- Göydən qoz yağır.
- Göydən qoz yağır...

Birdən bir Qarğaya rast gəldi:

- Qarğa qardaş, deyirlər, göydən qoz yağır. Biri də Dovşanın başına düşüb.

Qarğa dedi:

- Eh, o qozu mən atdım ki, daşa dəyib sınınsın, ləpəsini yeyim. O da Dovşanın başına düşdü. Qoz sınımadı, ancaq, deyəsən, Dovşanın başı xarab oldu.

Rafiq İsmayilov

LAKTƏ

Nə anladın?

2. Əsərdəki obrazlar arasında belə bir heyvan yoxdur.

3. Hadisələri düzgün ardıcılıqla sadalayın.

- Dovşan Ayıya dedi ki, göydən qoz yağır.
- Tülkü xəbəri Sincaba çatdırdı.
- Qarğa dedi ki, qozu o özü atıb.
- Dovşanın başına göydən qoz düşdü.
- Sincab xəbəri meşəyə yaydı.
- Ayı xəbəri Tülküyə çatdırdı.

Düşün və cavab ver

4. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn sözləri işlətməklə cümlələri oxuyun.

o mən sən

- ... nə danışırısan?
- O qozu ... atdım.
- ..., Dovşanın başına düşdü.

Yadda saxla !

	Keçmiş zaman	İndiki zaman	Gələcək zaman
Mən	baxdım	baxıram	baxacağam
Sən	baxdın	baxırsan	baxacaqsan
O	baxdı	baxır	baxacaq
Biz	baxdıq	baxırıq	baxacağıq
Siz	baxdınız	baxırsınız	baxacaqsınız
Onlar	baxdılar	baxırlar	baxacaqlar

5. Göy rəngli sözlərə uyğun hissəciklər artırmaqla cümlələri oxuyun.

- Keçən il biz Novruz bayramını kənddə qarşıla... .
- Hər gün idman etməsəniz, tez-tez xəstələn... .
- Mən hər gün itimlə parkda gəz... .
- Onlar dünən yarışda qalib gəl... .
- Sən sabah İstanbula yola düş... .
- O, həmişə dərslərinə ciddi hazırlaş... .

1. Göy rəngli sözlərə uyğun hissəciklər artırmaqla mətni oxuyun.

ŞİR VƏ SİÇAN

Meşədə bir Şir yatmışdı. Balaca bir Siçan gəlib onun üstünə **çix...** . Şir oyanıb Siçanı **tut...** . Siçan ona yalvarıb dedi:

– Məni burax. Vaxt gələcək, mənim sənə köməyim **dəy...** .

Şir Siçanın sözlərinə **gül...** :

– Sən **bapbalaca...** . Mənə necə kömək **edəcək...**?

O, Siçana dəyməyib **burax...** .

Bir gün Şir tələyə **düş...** . Siçan özünü ona **yetir...** . İti dişləri ilə tələnin iplərini gəmirib **qır...** . Şir Siçana dedi:

– O vaxt mən sənin sözlərinə **gül...** . Sən demə, siçanın da şirə yaxşılığı dəyərmiş.

2. Doğru, yoxsa yanlış?

- Siçan yatmış Şirin üstünə çıxmışdı.
- Şir bilirdi ki, Siçan nə vaxtsa onu xilas edəcək.
- Ovçular Şiri yaralamışdılar.
- Siçan Şiri xilas etdi.

3. Zamana uyğun olaraq cümlələri tamamlayıb oxuyun.

Keçmiş zaman

- Toğrul mağazadan maraqlı kitab al... .
- Biz bazar günü piknikə get... .
- Nəvələr babalarına kömək et... .

İndiki zaman

- Mənim anam xəstəxanada işlə... .
- Siz çox maraqlı danış... .
- Mən dostumla internet vasitəsilə əlaqə saxla... .

Gələcək zaman

- Mən bu şeiri əzbər de... .
- Sən bu kitabı nə vaxt oxu... ?
- Biz dərstdən sonra sizə kömək etməyə gəl... .

LAYIHƏ

Dərsə hazırlıq

1. Sağlam olmaq üçün nə etmək lazımdır?
2. Hər bir mətni oxuduqca bu suala bir daha cavab verin.

Söz mücrüsü

hünər • vücut • gigiyena
menyu • məhsul • nəsil • hakim

TƏMİZLİK

Səhər durunca
Əlimdə fırça
Yudum dişimi,
Bildim işimi.
İnanmırsan, bax,
Dişim ağappaq,
Üstüm tərtəmiz,
Bax beləyik biz.

Abdulla Şaiq

İDMAN NƏĞMƏSİ

Biz gənclər, biz məktəblilər,
Hər işdə göstərək hünər.
İdman edək səhər, axşam,
Vücudumuz olsun sağlam.

Qoy güclənsin gənc nəslimiz,
Gələcəyə hakimik biz.
Sağlam bilik, sağlam bədən
Olsa, çiçəklənər vətən.

Abdulla Şaiq

Günlük menyu

Günlük menyumuzda müxtəlif məhsullar olmalıdır. Onların bəzilərindən daha çox, digərlərindən isə az istifadə etməliyik.

Nə anladın?

3. Nöqtələrin yerinə hansı sözlər ola bilər? Söz cütləri arasındakı məna fərqi izah edin.

ağ	→	ağappaq
təmiz	→	tərtəmiz
...	→	qapqara
sarı	→	...

4. Oxuduğunuz mətnləri məzmununa görə sağlamlığın üç əsas şərti ilə uyğunlaşdırın.

1. Təmizlik	a. idman
2. İdman nəğməsi	b. sağlam qida
3. Günlük menyu	c. gigiyena

Düşün və cavab ver

5. Siz sağlam həyat şərtlərinə necə əməl edirsiniz?

LAYIHƏ

MƏSTAN VƏ DİŞLƏR PƏRİSİ

Dərsə hazırlıq

1. Dişlərinizə necə qulluq edirsiniz?
2. Heç dişiniz laxlayıbmı? Bu zaman nə etmişiniz?

Söz mücrüsü

süd dişi • sığallamaq
şirniyyat • laxlamaq
dişin kökü • yastıq • tanış

Pişik balası Məstan şirniyyatı çox sevirdi. Bir gün peçenye yeyəndə dişlərindən biri laxladı. O, həyəcanla anasını çağırdı:

– Anacan, mənim dişim düşür! Mən dişsiz necə yaşayacağam? Necə güləcəyəm? Yəqin, məni məktəbə də qəbul etməzlər. Axı dişsiz pişik kimə lazımdır?!

Anası onun başını sığalladı:

– Mənim qəşəng balam, narahat olma. Sənin süd dişin düşür, çünki onlar zəif olur. Süd dişlərinin əvəzinə daha möhkəm və köklü dişlər çıxacaq.

LAYİHƏ

Məstan laxlayan dişini göstərib dedi:

– Ana, bəs bu nə vaxt düşəcək? Yemək yeyəndə məni narahat edir.

Məstan kədərli-kədərli stolun üstündəki peçenylərə baxdı:

– Heç peçenyeni dişləyə də bilmirəm.

Anası gülümsədi:

– Məncə, o, Dişlər pərisini gözləyir.

Məstan təəccübləndi:

– Dişlər pərisi? O kimdir?

– Dişin düşəndə onu yastığının altına qoyub yatarsan. Gecə Dişlər pərisi onu aparmağa gələcək. O, süd dişlərini götürür, əvəzində isə hədiyyə qoyur.

Məstan balaca pəncələrini bir-birinə vurub sevindi:

– Ura! Dişlər pərisi mənə hədiyyə gətirəcək.

Məstan sakitləşib oynamağa getdi. Amma Dişlər pərisi heç yadından çıxmırdı. Tezliklə onu görmək istəyirdi.

Birazdan Məstan anasına yaxınlaşdı:

– Anacan, necə edim ki, laxlayan dişim tez düşsün?

Ana cavab verdi:

– Məstanım, laxlayan dişə əl vurmaq olmaz. Bunun üçün diş həkiminə getmək lazımdır. Ən doğru məsləhəti bizə həkim verəcək.

Məstan ürəklə cavab verdi:

– Anacan, gedək. Mən qorxmuram. Televizorda görmüşəm. Həkim dişə dərman sürür, ona görə də ağrı hiss etmirsən.

Anası gülümsədi:

– Sən mənim ağıllı və cəsur balamsan.

Növbəti gün anası Məstanı diş həkiminə apardı. Həkim onun laxlayan dişini çıxardı. Məstan həkimə dedi:

– Olar mən dişimi özümlə aparım? Onu yastığımın altına qoyacağam. Dişlər pərisi onu aparmağa gələcək.

Həkim gülümsədi:

– Əlbəttə, apara bilərsən. Dişlər pərisi mənim köhnə tanışımdır. Süd dişlərini toplayır. Dişlərinə qulluq edənləri də çox sevir.

Məstan soruşdu:

– Dişlərimə necə qulluq edə bilərəm?

Həkim dedi:

– Dişlərini səhər və axşam yaxşı-yaxşı fırçala. Çox şirniyyat yemə, çünki dişlərə ziyandır.

Artıq axşam idi. Məstan yatmadan əvvəl dişini yastığın altına qoydu. Gözlərini yumdu və gözləməyə başladı. Tezliklə yuxuya getdi. Səhər gözlərini açan kimi Dişlər pərisini xatırladı. Əlini yavaş-yavaş yastığının altına uzatdı. Sevinclə qışqırdı:

– Ura! Dişlər pərisi mənə hədiyyə gətirib.

O, hədiyyə qutusunu açdı. Qutuda gözəl bir diş fırçası var idi.

Anna Kupirina

Nə anladın?

3. Mətndəki hadisələrin ardıcılığını müəyyən edib danışın.

- Dişlər pərisi Məstana hədiyyə gətirdi.
- Anası Məstanı diş həkiminə apardı.
- Məstanın dişı laxladı.
- Diş həkimi Məstana məsləhət verdi.

Düşün və cavab ver

4. Mətnə təsvir olunmuş hansı hadisələr həqiqətə uyğundur?

1. Pişiklər danışa bilir.	a) uyğundur b) uyğun deyil
2. Dişləri hər gün fırçalamaq lazımdır.	a) uyğundur b) uyğun deyil
3. Çox şirniyyat yeyəndə dişlər tez xarab olur.	a) uyğundur b) uyğun deyil
4. Dişlər pərisi uşaqlara hədiyyə gətirir.	a) uyğundur b) uyğun deyil
5. Süd dişləri zəif olur.	a) uyğundur b) uyğun deyil

Düzgün danışmaq və yazmaq

5. Nöqtələrin yerinə uyğun sözü seçin.

Məstan yatmadan ... (kimi, əvvəl, ilə) dişini yastığının altına qoydu.

6. Cümlələri tamamlayıb oxuyun.

İstifadə üçün sözlər: ilə, sonra, üçün, əvvəl

- Yeməkdən ... əllərinizi yuyun.
- O, anası ... söhbət etdi.
- Ata qızı ... hədiyyə aldı.
- Yağışdan ... gün çıxdı.

7. Nöqtələrin yerinə uyğun hissəciklər artırmaqla cümlələri oxuyun.

- Sən... **üçün** səhər yeməyi hazırlamışam.
- Tural... **görə** narahat idim.
- Sən... **ötrü** tez gəlmişəm.
- Mən də siz... **kimi** həkim olacağam.
- Nailə... **başqa** hamı burada idi.

Yadda saxla !

- Səhərə kimi
- Dağa tərəf
- Düşməne qarşı
- Dosta görə
- Hadisədən sonra
- Dərsdən əvvəl
- Arifdən başqa

Müqayisə et

- Baba
- Mən im
- Biz im
- Siz in
- Onun

**üçün
kimi**

GÜN REJİMİ

Dərsə hazırlıq

1. Gün ərzində görəcəyiniz işləri əvvəlcədən planlaşdırırsınız mı? Bu gün axşama hansı işləri planlaşdırmısınız?

Söz mücrüsü

cədvəl • tərtib etmək
qeyd etmək • plan
asudə vaxt • gigiyena

Ad: Sara
Soyad: Rəhimli

Tarix: 22 oktyabr Gün: Cümə

Vaxt	Görüləcək işlər
Səhər	Yuxudan oyanmaq
	İdman etmək, yuyunmaq
	Səhər yeməyi, məktəbə hazırlıq
	Məktəbə getmək
8:00-1:00	Dərs vaxtı
Günorta	Evə qayıtmaq
	Yuyunmaq, paltarı dəyişmək
	Nahar
	Rəsm dərnəyi
5:00-6:00	Ev tapşırıqlarını yerinə yetirmək
Axşam	Asudə vaxt (Dostlarımla oynamaq)
	Şam yeməyi
	Asudə vaxt (Televizora baxmaq)
Gecə	Yatmaq vaxtı

Nə anladın?

2. Cədvələ baxaraq suallara cavab verin.

1. Sara işlərini hansı tarix üçün planlaşdırıb?
2. Sara günün hansı hissəsini məktəbdə keçirir?
3. Sara hansı dərnəyə gedir?
4. Sara asudə vaxtlarında nə ilə məşğul olur?

LAYİHƏ

3. Sara haqqında hansı fikirləri söyləmək olar?

- a. İşlərini planlaşdırır.
b. Asudə vaxtı qalmır.

- c. Bağçaya gedir.
ç. Rəsm çəkməyi xoşlayır.

Düşün və cavab ver

4. Suallara cavab verməklə öz gün rejiminiz haqqında danışın.

1. Səhər saat neçədə oyanırsınız? Günün bu vaxtında, adətən, nə edirsiniz?
2. Məktəbdən saat neçədə qayıdırsınız?
3. Məktəbdən sonra nə ilə məşğul olursunuz?
4. Asudə vaxtınızı necə keçirirsiniz?
5. Axşam saatlarında nə edirsiniz?

5. Öz gün rejiminizi Saranın gün rejimi ilə müqayisə edin. Oxşar və fərqli məqamları qeyd edin.

6. Saranın gün rejiminə əsasən hər təsvirə aid bir cümlə yazın.

Nümunə:

1. Sara asudə vaxtlarında dostu ilə oynayır.

MAUQLİ

Dərsə hazırlıq

1. İdmanın faydaları haqqında danışın.
2. Sizcə, idmançıların üstünlüyü nədədir?

Söz mücrüsü

xışiltı • kol • mağara • məşq
etmək • güləşmək • müddət
fənd • məsafə • üstəlik

Ata Canavar dişlərində tutduğu körpə uşaqla mağaraya girdi. Ana Canavar və canavar balaları körpənin ətrafına toplaşdılar. Ata Canavar dedi:

– Şirxanın əlindən xilas etmişəm. Qəddar pələng indi də insanlara hücum edir.

Beləliklə, canavar ailəsi insan balasını öz mağaralarına qəbul etdi. Ona Mauqli adı verdilər.

Günlər, aylar keçir, Mauqli də günü-gündən böyüyürdü. Ata Canavar bilirdi ki, Şirxan öz ovunu unutmayacaq. Gec-tez Mauqlinin arxasınca gələcək. Ona görə də Mauqlini bu döyüşə hazırlamaq lazım idi.

Aydın məsələ idi ki, Şirxan çox sürətlə qaçır. Deməli, Mauqli də düşməni kimi sürətli olmalıdır. Ata Canavar hər gün Mauqli ilə məşq edirdi. Canavar balaları ilə Mauqli arasında qaçış yarışı keçirirdi. Artıq Mauqli elə sürətlə qaçırdı ki, canavar balaları güclə ona çatırdılar.

Ata Canavar Mauqliyə dedi:

– Əlbəttə, sən çox sürətlə qaçırsan. Amma bu, Şirxana qalib gəlmək üçün azdır. Bilirsən ki, pələngin pəncəsindən qurtulmaq çətin məsələdir. Gərək onun kimi güləşə biləsən. Bu işdə bizə qonur ayı Balu kömək edə bilər.

Tezliklə Balu Mauqli ilə dərsə başladı. Qısa müddətdə güləşin bütün fəndlərini ona öyrətdi.

Balu Mauqli ilə sağıollaşanda dedi:

– Sən, həqiqətən də, çox güclüsən. Amma unutma ki, sənin düşmənin Şirxandır. O, bir pələngdir, ağacdən ağaca asanlıqla tullanır. Gərək sən də uzun məsafəyə tullanmağı bacarasan. Yoxsa Şirxana qalib gəlmək çətin məsələdir. Sənə bu işdə qara bəbir Bahirə kömək edə bilər.

Bir neçə gündən sonra Bahirə Mauqli ilə məşqlərə başladı. O, ağacdən ağaca tullanır, Mauqli də onun hərəkətlərini təkrarlayırdı. Düzdür, Mauqli tez-tez ağacdən yığılıb əzilirdi. Amma sonunda uzağa tullanmağı da öyrəndi.

Bahirə Mauqli ilə sağıollaşanda dedi:

– Yaxşı olardı ki, üzməyi də öyrənə-sən. Şirxan çox gözəl üzür. Birdən sənə suda hücum etdi?! Bu işdə sənə Kaa kömək edə bilər. Düzdür, o çox hiylə-gər ilandır. Amma Şirxanla düşməndir. Bilsə ki, onunla döyüşəcəksən, sənə kömək edir.

Həqiqətən də, Kaa Şirxanın adını eşidən kimi qəzəblə fısıldadı:

– Şirxana qalib gəlmək üçün sənə üzməyi öyrədərəm. Sən insan balasısan, tez öyrənərsən.

Artıq Mauqli Şirxanla döyüşə hazır idi. Onun kimi sürətlə qaçır, güləşir, üzür, hətta ağacdən ağaca tullana bilirdi. Üstəlik, insan balası olan Mauqli çox ağıllı idi. Çətin ki, bundan sonra Şirxan Mauqliyə yaxın gəlsin.

Redyard Kiplinq

Nə anladın?

1. Hər bir şəkil üzrə mətnin uyğun hissələrini danışın.

2. Mətnə əsasən cümlələri tamamlayıb oxuyun.

Nümunə:

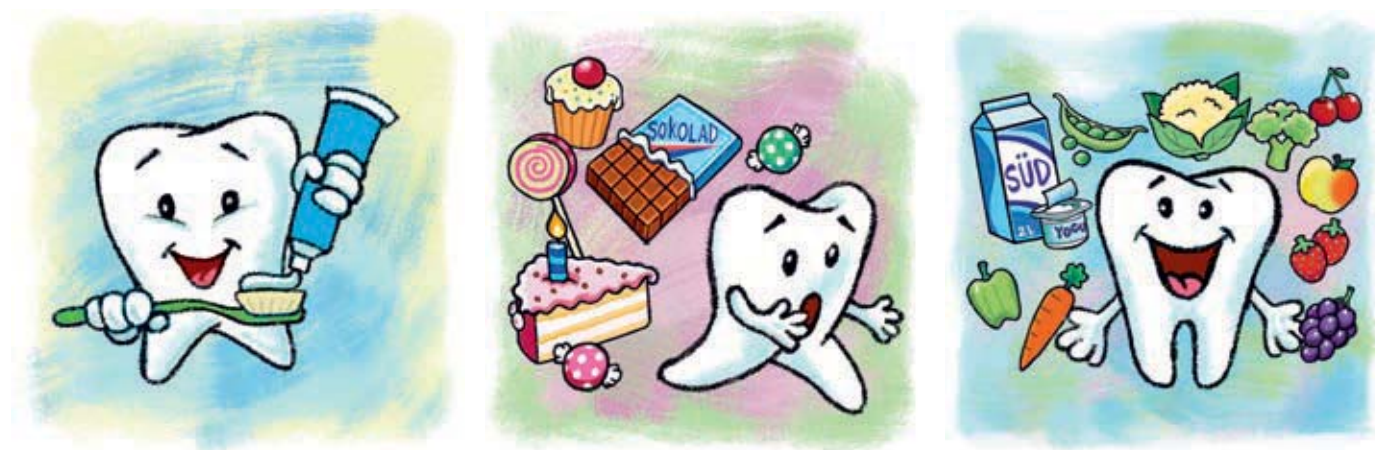
Ata Canavar Mauqliyə sürətlə qaçmağı öyrətdi.

- 1) Balu ...
- 2) Bahirə ...
- 3) Kaa ...

Düşün və cavab ver

3. Sizcə, nə üçün heyvanlar Mauqliyə kömək etdilər?
4. Siz Mauqliyə hansı idman növünün sirlərini öyrədərdiniz? Nə üçün məhz bu idman növünü seçdiniz? Seçiminizi əsaslandırın.
5. Mauqlinin Şirxanla döyüşünü təxəyyülünüzə uyğun təsvir edin.
6. Nöqtələrin yerinə uyğun hissəciklər artırmaqla cümlələri tamamlayın.
 - 1) Ata Canavar Mauqli... Şirxanın əlindən xilas etmişdi.
 - 2) Hamı bilirdi ki, Şirxan Mauqli... arxasınca gələcək.
 - 3) Heyvanlar Mauqli... cəngəlliyin sirlərini öyrətdilər.
 - 4) Artıq Şirxan Mauqli... qorxurdu.

1. Hər şəklə aid bir cümlə yazın.

2. Nöqtələrin yerinə uyğun sözləri artırmaqla cümlələri oxuyun.

İstifadə üçün sözlər: qeyd etmək, tərtib etmək, məşq etmək

1. Cəmilə gün rejimini yazmaq üçün cədvəl
2. Toğrul qalib gəlmək üçün hər gün
3. Səidə oxuduğu məlumatları dəftərinə

3. Hərəkət bildirən sözləri uyğun zamanda işlətməklə cümlələri köçürün.

1. Dünən nənəm bizə (gəlmək)
2. Hazırda yağış (yağmaq)
3. Sabah mən muzeyə (getmək)

4. Cümlələri tamamlayıb köçürün.

1. Bu hadisədən ... (başqa, sonra, üçün) hamı sakitləşmişdi.
2. Tülkü meşəyə ... (ilə, başqa, tərəf) qaçdı.
3. Səbinə ... (görə, ötrü, üçün) kitab almışam.

BURAXILIŞ MƏLUMATI

*Ümumtəhsil məktəblərinin 2-ci sinfi üçün
Azərbaycan dili (dövlət dili) fənni üzrə
dərslək*

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər	Rafiq İsmayilov Ülkər Nurullayeva Aynur Rüstəmov
Layihə rəhbəri	Rafiq İsmayilov
İxtisas redaktoru	Dilruba Cəfərova
Texniki redaktor	Rəşad Nəbiyev
Dizayner	Səbinə Vəzirova
Rəssamlar	Elçin Cabarov
Korrektor	Fəridə Ziyadova

© Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

ISBN

Hesab-nəşriyyat həcmi 10,2. Fiziki çap vərəqi 12.
Səhifə sayı 96. Kağız formatı 57×90 1/8. Kəsimdən sonra ölçüsü: 22,0×27,5
Şriftin adı və ölçüsü: Calibri, 16 pt. Ofset kağızı. Ofset çapı. Bakı – 2020.

Çap məhsulunu hazırlayan:
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutu (Bakı ş. A.Cəlilov küç., 86).

LAYİHƏ

AZƏRBAYCAN ƏLİFBASI

A a	<i>A a</i>	Q q	<i>Q q</i>
B b	<i>B b</i>	L l	<i>L l</i>
C c	<i>C c</i>	M m	<i>M m</i>
Ç ç	<i>Ç ç</i>	N n	<i>N n</i>
D d	<i>D d</i>	O o	<i>O o</i>
E e	<i>E e</i>	Ö ö	<i>Ö ö</i>
Ə ə	<i>Ə ə</i>	P p	<i>P p</i>
F f	<i>F f</i>	R r	<i>R r</i>
G g	<i>G g</i>	S s	<i>S s</i>
Ğ ğ	<i>Ğ ğ</i>	Ş ş	<i>Ş ş</i>
H h	<i>H h</i>	T t	<i>T t</i>
X x	<i>X x</i>	U u	<i>U u</i>
İ i	<i>İ i</i>	Ü ü	<i>Ü ü</i>
J j	<i>J j</i>	V v	<i>V v</i>
K k	<i>K k</i>	Y y	<i>Y y</i>
		Z z	<i>Z z</i>

LAYIHƏ

Pulsuz

LAYIHƏ